

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA FILOZOFICKÁ

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

2022

Ing. Hana Loudová Ettelová

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Aktivizující metody výuky při výuce anglického jazyka a doplňkové materiály

Závěrečná práce

2022

Ing. Hana Loudová Ettelová

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

ZADÁNÍ

tématu závěrečné písemné práce doplňujícího pedagogického studia

Jméno a příjmení studenta: ...Ing Hana Loudová Ettelová .....
titul:...Ing..... **název absolvované VŠ** ..... VŠE v Praze.....
rok ukončení VŠ.....2018..... **rok zahájení DPS:** .....2020.....

Práce je svým obsahem zaměřena převážně do oblasti: **psychologie, pedagogika, obecná didaktika, oborová didaktika, metodologie, sociologie.** (podtrhni)

Téma práce:

Využití doplňkových materiálů při výuce anglického jazyka na 2. stupni ZŠ

Obsah práce:

Cílem mé práce je navrhnout nejlepší kombinaci využívání předepsaný učebnic a doplňkového materiálu při hodinách anglického jazyka na 2.stupni ZŠ. Při vlastních soukromých lekcích využívám pouze vybraná cvičení a aktivity. Děti jazyk více zajímá, hodiny je baví. Děti udrží pozornost pouze několik minut, a tudíž je nutné často měnit aktivity. Dále se také zaměřím na praktické využití jazyka, kdy učebnice, dle mého názoru, dostatečně nepřipravují na využití jazyka v každodenním životě. V závěru navrhnu ideální časový harmonogram hodiny a také různá cvičení a aktivity, které připraví studenty na běžné komunikační situace a zároveň pomohou udržet jejich pozornost.

Pro svou práci využiji nejen literatury, ale také metody dotazníkového šetření, které proběhne na místní škole. Budu porovnávat studenty dvou učitelů, z nichž jeden využívá doplňkový materiál a druhý ne. Prověřím nejen oblibu učitelů a hodin mezi studenty, ale i jejich znalosti. Na základě výzkumu poté zhodnotím, jak ovlivní využití dalších materiálů atraktivitu hodiny i znalosti žáků.

Základní literatura dle ISO 690:

1. ČERVENKOVÁ, I. VÝUKOVÉ METODY A ORGANIZACE VYUČOVÁNÍ.

[Online]

2013. <http://projekty.osu.cz/svp/opory/pdf-cervenkova-vyukove-metody-a-organizace-vyucovani.pdf>. ISBN 978-80-7464-238-8

2. MAŇÁK, J. a kol. Alternativní metody a postupy. Brno: PedF MU, 1997. ISBN 80-210-1549-7.
3. SKALKOVÁ, J. Obecná didaktika. Praha: ISV nakladatelství, 1999. ISBN 80-85866-33-1.

Termín odevzdání práce: 15.4.2022

Vedoucí práce..... Podpis vedoucího .....

Prohlašuji, že jsem se seznámil(a) se zásadami pro vypracování závěrečné písemné práce v rámci DPS.

v Pardubicích dne: 23.11.2021 **Podpis studující(ho):**

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č.121/2000Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle §60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s §47b zákonač.111/1998Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č.2020/2022 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne11.4.2022

Ing. Hana Loudová Ettelová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí svého projektu paní PhDr. Mgr. Ilona Ďatko, Ph.D. za její cenné rady, připomínky a návrhy, které mi poskytla při zpracování této práce. Poděkování také patří všem studentů, kteří mi poskytli množství informací a odpověděli na mé otázky.

ANOTACE

Tato závěrečná práce se zaměřuje na aktivizující metody, a to hlavně při výuce anglického jazyka. V teoretické části je objasněno a definováno, co to aktivizující metoda je, jak se využívá a také jaké jsou aspekty ovlivňující jejich volbu a účinnost. V praktické části byl nejdříve proveden výzkum na konkrétní základní škole. Cílem průzkumu bylo zjistit, jak je hodnocen přístup učitele a metoda výuky mezi žáky. Také jaký vliv má metoda výuky na znalosti žáků, což bylo ověřeno krátkým testem. Na základě vlastních zkušeností i poznatků z průzkumu byl v poslední kapitole navržen mimo jiné i časový plán hodiny, přístup učitele, a především rozložení vhodné učebnice. Cílem práce tedy bylo použít poznatky z průzkumu i literární rešerše při plánování ideální výuky anglického jazyka.

KLÍČOVÁ SLOVA

metody výuky, učitel, žák, učebnice, hodnocení, znalosti, aktivita, motivace, kreativnost

TITLE

Activating teaching methods in English language teaching and supplementary materials

ANNOTATION

This final work focuses on activating methods, especially at English lessons. The theoretical part clarifies and defines what the activating method is, how it is used and also what are the aspects influencing their choice and effectiveness. In the practical part, first research was conducted at a particular primary school. The aim of the survey was to find out how the teacher's approach and teaching method are evaluated among the pupils. Also, what effect does the teaching method have on the students' knowledge, which was verified by a short test. Based on own experience and findings from the survey, the last chapter proposed, among other things, the time schedule of the lesson, the teacher's approach, and especially the layout of a suitable textbook. The aim of the work was to use the findings from the survey and literary research in planning the ideal teaching of the English language.

KEYWORDS

teaching methods, teacher, pupil, textbook, evaluation, knowledge, activity, motivation, creativity

Obsah

Úvod	10
1 Výukové metody	13
1.1 Metody a formy komunikace při výuce	13
1.2 Aktivizující metody výuky	19
1.3 Kritéria pro volbu výukové metody.....	20
1.4 Klasifikace výukových metod	21
2 Výuka anglického jazyka ZŠ Chlumec nad Cidlinou	25
2.1 Anglický jazyk ZŠ Chlumec nad Cidlinou.....	25
2.2 Podmínky výzkumu a výzkumný soubor	26
2.3 Výsledky dotazníkového šetření	27
3 Navrhovaný průběh hodiny anglického jazyka	36
3.1 Přístup učitele	36
3.2 Časové rozložení hodiny.....	36
3.3 Využívané materiály	39
3.4 Vhodné rozložení učebnice	42
Závěr.....	48

Seznam tabulek a grafů

1. Tabulka: Klasifikace metod výuky - Mojžíš.....	16
2. Tabulka: Přehled monologických a dialektologických metod	18
1. Graf: Třída	28
2. Graf: Průměrná známka	28
3. Graf: Počet bodů z testu.....	29
4. Graf: Náročnost testů.....	29
5. Graf: Podoba testů	30
6. Graf: Hodnocení hodin AJ	30
7. Graf: Průměrná známka pro učitele.....	31
8. Graf: Změna učitele AJ	31
9. Graf: Co je za úkol?.....	32
10. Graf: Orientace v hodině.....	Chyba! Záložka není definována.
11. Graf: Hodnocení materiálů.....	33
12. Graf: Aktivity	33

Terminologie

Aktivizující metoda – metody, kdy je aktivita žáka zřetelná. Nejedná se pouze o myšlenkovou aktivitu, ale také o chování – samostatnost žáka v hodinách a spolupráce s učitelem

Učitel – neboli pedagog (někdy také označován jako kantor) je člověk, který jako profesionál vychovává a vzdělává, nejčastěji ve škole

Žák – osoba, která se v rámci organizovaného procesu vzdělává v rámci základního nebo středního školství, ačkoli v druhém případě se často neformálně používá i pojem student

Metody výuky – je prostředek, který využívá učitel v procesu výuky k dosahování výukových cílů. Jedná se o jeden z prvků vyučovacího procesu a vychází z didaktického trojúhelníku: **učitel** – **žák** – **obsah výuky**

Učebnice – školní učební pomůcka (většinou kniha) pro žáky a studenty, určená k výuce

Pracovní sešit – obsahuje úkoly k vybraným částem učiva, které mají žáci řešit samostatně.

Didaktické pomůcky – předměty, které zprostředkovávají a napodobují realitu způsobem, kterému žáci rozumějí, napomáhají k větší názornosti a usnadňují výuku

Hodnocení – je posuzování, které má komparativní (srovnávací) rozměr a jehož součástí je řazení jednotlivců, aktivit nebo institucí podle výkonu nebo výsledku

Motivace – psychický proces vedoucí k energetizaci organismu

Kreativita – zvláštní soubor schopností, které umožňují uměleckou, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost

Úvod

Výuka, její forma i výukové materiály se neustále mění a vyvíjejí. Ministerstva školství možná až příliš často mění osnovy předmětů, ale na druhou stranu je to jistě potřeba, jelikož se neustále vyvíjí svět kolem nás, technika, kulturní i ekonomická situace. Proto je nutné neustále přizpůsobovat děti novým trendům, a tím pádem i výuku.

Toto téma autorka zvolila, jelikož doučuje soukromě spoustu žáků obou učitelů a tím pádem má snadný přístup k informacím. Rovněž sama využívá spíše podpůrné materiály, a ráda by výzkumem potvrdila či vyvrátila jejich přínos do výuky jazyka. Učebnice je jistě potřebná, obzvláště při online výuce, kdy se žáci dobře orientují, jakou látku probírají a jaké mají úkoly. Na druhou stranu je jistě vždy lepší pro udržení pozornosti žáka měnit nejen aktivity, ale i materiály.

V první části se práce zaměřuje na teorii výukových metod. Bude uvedeno, jaké různé výukové metody existují. Podrobněji budou popsány aktivizující výukové metody. V neposlední řadě bude vysvětleno, dle jakých kritérií jsou vybírány různé metody.

Druhá kapitola se zaměřuje na samotný výzkum a na popis základní školy, výzkumných objektů i subjektů. Na závěr budou zhodnoceny výsledky, na jejichž základě bude navržena ideální hodina anglického jazyka.

Poslední kapitola je poté věnována především zhodnocení dotazníků a návrhu ideální hodiny. Nejdříve se zhodnotí, jaký přístup kantora je nejvíce ceněn mezi žáky. Následně bude zhodnoceno, jaké výukové materiály vyhovují žákům. Bude bráno v úvahu i jak časově rozvrhnout celou hodinu.

Cílem této práce je navrhnout nejlepší kombinaci různých výukových materiálů v rámci časového rozvržení výukové hodiny. Vedlejšími cíli bude zhodnocení různých přístupů dvou kantorů, a toho, jak může osoba učitele ovlivnit názor žáků na předmět. V závěru bude následně navrženo, jak využít získaných informací při tvorbě učebnice a plánování hodin anglického jazyka.

1 Výukové metody

Výuka je proces, v rámci kterého předává jeden jedinec či skupina své znalosti ostatním jedincům či skupinám. Existují tři hlavní prvky výuky, tzv. didaktický trojúhelník. Těmito prvky je žák, učitel a vyučovanou látky neboli obsah výuky. Mělo by se však pamatovat i na poslední aspekt, který může výuku někdy až nadměrně a nevhodně ovlivňovat, a to vnější podmínky. Různé metody výuky tudíž nepůsobí jednotně a konstantně, ale mohou se lišit dle aktuální situace nebo dle jiných podmínek. Nelze tedy přesně definovat, jak budou jednotlivé metody působit v různých situacích. (Maňák, Švec, 2003)

1.1 Didaktika jako obor

Slovo didaktika pochází z řečtiny a v širokém kontextu znamená učit, poučovat či dokazovat. V historii ji někteří spisovatelé a vědci chápali jako umění učit, jiní jako postup výuky a někteří jako vědní obor (Skalková, 2007)

Během několika staletí vývoje didaktiky a výuky všeobecně čerpal z mnoha oblastí lidského života. Didaktika se inspirovala v kultuře, ovlivnila ji také geografická stránka, demografický vývoj v dané oblasti i náboženství. Také může vývoj didaktiky na určitém území v určitém období ovlivnit i ekonomický vývoj a vývoj technologií. Technologie ovlivňují nejen didaktiku přímo tím, že se mohou při výuce využívat, ale také tím, že se zdokonalují určité obory, a předpokládá se, že studenti budou v daných oborech zaměstnáni.

Obor didaktiky a výuka všeobecně se historicky vyvíjel odlišně v evropské a anglosaské kultuře. Postupně se však obě kultury sbližovaly, propojovaly se přes obchodní cesty. Tím se přibližovaly i výukové systémy a chápání didaktiky. (Skalková, 2007)

Didaktiku však nelze chápat pouze jako vědní disciplínu, nýbrž v mnohem širším kontextu. Didaktika mluví také o metodách výuky, procesu učení, a to nejen při školní výuce, ale i v životě samotném. Didaktika je ve smyslu obecném proces učení, který neprobíhá vždy pouze ve škole a zařízeních připravených pro výuku. (Skalková, 2007)

Didaktika se zabývá obsahem společensko – historického vývoje ve všech disciplínách a během didaktického procesu, tedy během učení a výuky, dochází u žáků k osvojování a

získávání těchto informací a jejich ukládání do paměti. K ukládání může docházet nejen systematickým učebním, ale především zažíváním nebo praktickými činy.

Dalším cílem didaktiky je zaměřit se na činnost učitele a jeho přístup k výuce. Tedy na to, jak žáky připravuje, motivuje, jak své znalosti předává. Zda si děti odnáší z výuky to, co by měly, zda se při tom rozvíjí i jejich další znalosti a činnosti.

Didaktika se nemusí zabývat pouze jedním oborem, ale může být zaměřena na více oborů, stupňů vzdělávání i druhů škol. Může se lišit dle kultury, mentálního stavu žáků, nebo i počtu učitelů na žáky. Těmto různým didaktikám se říká „didaktiky genetické“. (Skalková, 2007)

Význam didaktiky v širším smyslu roste především s globalizací a technickým rozvojem. Nedochozí k výuce pouze v rámci školy, ale v rámci každodenních aktivit. Proto je nutné didaktiku chápat právě v širším pojetí a upravit tomu i výukové metody, materiály a přístupy učitelů.

1.2 Metody a formy komunikace při výuce

Zormanová (2014) definuje výukové metody jako určitý didaktický prostředek, s jehož pomocí pedagog dosáhne či může dosáhnout edukačního cíle v rámci edukačního procesu.

Edukační proces je činnost lidí, kteří na jedné straně předávají informace jiným lidem, kteří tyto informace přijímají, a tímto způsobem se vlastně učí. Edukační proces může probíhat naprosto přirozeně, například u malých dětí, kteří se učí základním principům lidského chování. Ve škole je edukační proces organizovaný a předem daný.

Metoda je dle všeobecné definice, ale i dle svého původu slova („methodos“ neboli cesta) způsob neboli cesta, jak dosáhnout předem daného cíle. V oboru pedagogiky však teorie počítá s participací učitele i žáka. (Skalková, 1999)

Metody mají tři základní funkce: aktivizační, komunikační a realizační. Realizační funkce znamená, že je vlastně nástrojem, jak zprostředkovat informace žákům, jakým způsobem, v jakém prostředí a kdo bude informace předávat. Aktivizační funkce má především žáky motivovat k výuce a k učení. Také by správná metoda měla napomáhat tomu, aby si žáci snadněji znalosti osvojovali. Funkce komunikační je neodmyslitelnou v jakémkoli

pedagogickém oboru a je základem pro předávání všech informací. Komunikace může probíhat několik kanály. (Maňák, Švec, 2003)

Metody mají nesčetné množství členění. Každý autor může na členění pohlížet z vlastního úhlu pohledu. Je téměř nemožné uspořádat veškeré faktory, které mohou během edukačního procesu působit. Navíc se tyto faktory neustále mění, vyvíjejí spolu s technologiemi atd. (Maňák, Švec, 2003)

Příklady členění mohou být dle vlastní aktivity a participace žáka, dle fáze edukačního procesu, dle počtu žáků, kteří se učí nebo dle komunikačních faktorů. V České republice, potažmo v české odborné pedagogické literatuře je nejvíce detailní klasifikace dle Mojžíše.

I. Metody usměrňující zájem	A) <i>Vstupní motivační metody</i>	a) motivační rozhovor	
		b) motivační vyprávění	
		c) motivační demonstrace	
	B) <i>Průběžné motivační metody</i>	a) aktualizace obsahu	
		b) uvádění příkladů z praxe,	
		c) podněcování žáků výzvou	
II. Metody expozice učiva	A) <i>Metody přímého sdělování</i>	a) přednáška	
		b) vyprávění	
		c) popis	
		d) vysvětlování, instrukce	
	B) <i>Metody zprostředkovaného přenosu</i>	a) demonstrace obrazová, videem	
		b) demonstrace akustická	
		c) demonstrace pracovních výkonů	
		d) pozorování (v dílně, laboratoři)	
		e) manipulace, montáž	
		f) metody pracovní	
		g) využití hry	
		h) ilustrační metoda, kresba	
	C) <i>Metody heuristického charakteru</i>	a) dialogické metod (sokratovská.)	
		b) beseda	
		c) vlastní problémy	
		d) projekty	
	D) <i>Metody samostatné práce</i>	a) samostatná práce s učebnicí	
		b) samostatná práce v dílně	
		c) samostatná práce v laboratoři	
	III. Metody opakování/ procvičování učiva	A) <i>Metody opakování vědomostí</i>	a) ústní opakování
b) písemné opakování			
c) práce v dílně jako m. opak.			
d) beseda k prohloubení učiva			
e) využití videa, obrazu k prohl. u.			
B) <i>Metody nácviku dovedností</i>		a) nácvik poznávacích procesů	
		b) nácvik pracovních dovedností	
		a) písemné zkoušky	
		b) ústní zkoušky	
IV. Metody hodnocení	A) <i>Diagnostické metody</i>	c) didaktické testy	
		B) <i>Systematické diagnost. metody</i>	a) strukturované pozorování
			b) rozbor prací žáka
	c) explorační m. (rozhovor, dotazník)		

Zdroj: Syrovátka, Vacek, 2003

Ještě interaktivnější metodou je dramatizace, která využívá více představivost a zprostředkovává informace skrze vizuální formu.

Poslední metodou je práce s knihou, kdy se mohou dotazovat i učitele, ale jde především o komunikaci žáka a knihy, ve které hledá odpovědi na své otázky. I zde je velmi důležitá sebekontrola a také soustředěnost.

2 Přehled monologických a dialektologických metod

Metoda	Činnost učitele	Činnost dětí	Konkrétní činnosti
Slovní metody monologické – jednostranné sdělení			
Vysvětlování	Jednostranné sdělování, objasňování elementárních vztahů, zákonitostí, postupů Plní funkci: organizační, vzdělávací, výchovnou	Vnímání Pochopení sdělovaného Vnitřní aktivita dítěte atd.	Při pobytu venku: změny v přírodě Při řízení činnosti: <i>*používáme v kombinaci s metodami názorně demonstračními a praktickými</i>
Vyprávění	Jednostranné zprostředkovávání vědomostí, poznatků, a to na základě konkrétnosti, epičnosti, živosti, bohatosti představ, emocionálnosti atd. Plní funkci: vzdělávací, výchovnou.	Vnímání Pochopení sdělovaného Soustředění se na posloupnost děje atd.	Vyprávění pohádek, příběhu s dětským hrdinou, zážitků, četba na pokračování <i>*zejména u mladších dětí doplňujeme obrázky, využíváme maňásky apod.</i>
Instruktaž	Slovní prezentace určitého objektu a následně zvolený postup činnosti Plní funkci: organizační, vzdělávací, výchovnou.	Vnímání Pochopení Soustředění se na posloupnost atd.	Instruktaž, např. jak zavazujeme tkaničky, jak správně použít přibor, nůžky apod. <i>*používáme v kombinaci s metodami názorně demonstračními a praktickými</i>
Slovní metody dialogické – interakce – oboustranná komunikační aktivita			
Rozhovor	Vytváření dotazovacích strategií Vyjasňování, tázání Systematizace dětských poznatků do logických souvislostí Plní funkci: vzdělávací, výchovnou.	Aplikace naučeného sdělování pocitů, názorů Naslouchání Sebekontrola atd.	Rozhovor v kruhu, sdělování zážitků z divadla, co jsem dělal/a o víkend, co se nám podařilo – nepodařilo. <i>*používáme v kombinaci s metodami názorně demonstračními a praktickými</i>
Dramatizace	Názorné předvedení příběhu Kreativita Posilování sociálních vazeb mezi dětmi i mezi učitelem a dětmi Plní funkci: vzdělávací, výchovnou.		Dramatizace pohádky, zážitků
Práce s knihou	Příklad učitele při práci s knihou Plní funkci: vzdělávací, výchovnou.	Aplikace předvedeného Sebekontrola Soustředěnost	Prohlížení, vyhledávání informací, vyprávění, popis

Zdroj: Maňák, Švec, 2003

Ať již vybere učitel kteroukoli komunikační či edukační metodu, je důležité je navzájem dobře skombinovat a využívat je vyváženě. Na jejich využití závisí průběh hodiny, atraktivnost výuky, ale i obsah, který si žáci odnesou.

1.3 Aktivizující metody výuky

O aktivizujících metodách je sepsáno mnoho knih a učitel si tedy může vybírat z mnoha druhů těchto metod. Nikdy však není napsáno, jaká metoda by měla být využita v rámci jakého předmětu. Je tedy na daném člověku, na dané učiteli, jakou metodu při výuce využije. Při volbě metody záleží na mnoha faktorech, například na žácích, učiteli, předmětu a klidně i na náladě nebo ročním období.

Aktivizující metody se zaměřují na mnohem více schopností dítěte než pouze na schopnost porozumění a zapamatování si. Využívá se i fantazie, tvořivosti, komunikace. Dítě je během aktivizujících metod schopné vytvářet nové hodnoty. Učí se vlastně jinou formou než pouze posloucháním nebo čtením. (Červenková, 2016.)

Při činnostech v rámci tohoto typu výuky se dále rozvíjí schopnosti práce ve skupině, kooperace a komunikace. Také se naučí respektovat jiné názory a spolupracovat. Naučí se samostatnosti, odpovědnosti a rozhodnosti.

Aktivita je definována jako zvýšené úsilí jedince v rámci daného úkoly. Zároveň se angažuje do činnosti a mobilizuje veškeré psychické i fyzické síly. V rámci aktivizujících metod se mluví o učební aktivitě žáka. Ta se projevuje především ochotou plnit úkoly, postojem žáka k práci a celkově aktivním a pozitivním přístupem žáka k výuce. (Belz, 2001)

Ve školní výuce však může žák aktivitu pouze předstírat. Může být aktivní ve výuce za cílem ocenění učitelem, avšak vnitřně ho nemusí daný úkol bavit, zajímat. Poté vlastně aktivizující výuka, během které by se měli žáci snadněji učit, ztrácí smysl. Cílem všech těchto typů výuky je vyvolat u žáků aktivitu vnitřní, aby se automaticky a sami od sebe do výuky zapojili a užili při tom všechny své smyly. (Belz, 2001)

Proběhlo již mnohem výzkumů a hospitací s cílem zjistit, co nejvíce vyhovuje žákům, učitelům a co je nejúčinnější. Dle Tikalské (2008) většina dětí na základních školách preferují

formu výuky pomocí her, využívat pomůcky nebo dělat pokusy. Učitelé však velmi často užívají spíše formu vyprávění nebo názorné demonstrace.

Důležitá je i práce ve skupinách. V globalizované společnosti je nutné přijímat názory jiných a sdílet pocity a vlastní názory. Zároveň je poměrně významné i naučit děti vybírat pouze důležité informace, a to z důvěryhodných zdrojů. Dnes jsou zavaleni nepřehledným množstvím informací a nejsou schopni se v nich orientovat.

Momentálně je však velmi složité zaujmout děti. Ty jsou zvyklé na počítačové technologie, rychlý chod a vývoj světa. Nedokáží odhadnout a ocenit využitelnost různých informací. Je učitelovým úkolem připravit hodinu dostatečně zábavnou, různorodou a zároveň užitečnou a přínosnou pro žáky.

Jeden z dalších výzkumů provedl i Růžička (2011), který po hospitacích i dotaznicích zkonstatoval, že děti by ocenili různé aktivizující metody. Učitelé uvedli, že tyto metody hojně využívají, avšak v realitě tomu tak nebylo. Většinou využívala metodu vyprávění, které někdy doplnili názornou ukázkou nebo obrázkem. Problém autor viděl především v časovém omezení jedné vyučovací hodiny, které je ještě zkrácena administrativními záležitostmi.

1.4 Kritéria pro volbu výukové metody

Všeobecně by měl učitel při volbě v zákonitosti celého procesu učení, ale také vzdělávací zásady. Je důležité, aby si učitel uvědomil, co je jeho cílem. Měl by se zaměřit na konkrétní třídu nebo na konkrétního žáka a tomu výuku přizpůsobit. Metoda, kterou zvolí, musí aktivizovat myšlení dětí, vést je samostatné práci, vnitřní aktivitě a seberealizaci. (Maňak, 1997)

Samozřejmě musí mít na mysli i výukový program a obsah výuky. Samozřejmě je jeho hlavním cílem předat určité informace, a to takovým způsobem, aby si je žáci s co nejmenším úsilím zapamatovali.

Dále musí také vhodně naplánovat celou výuku. V České republice je velký problém i časové omezení výuky, které trvá pouhých 45 minut. V tomto čase je velmi složité nakombinovat více metod najednou a zároveň předat veškeré potřebné informace.

Samozřejmě učitele omezují i prostory a vybavení, kterým on nebo škola disponuje. Je jistě velkou výhodou jakákoli interaktivní tabule, pomůcky, využití moderních technologií. V posledních letech enormně roste popularita veškerých IT technologií, ale také její využití

v běžném životě. Proto je jistě velkou výhodou i to, že se zároveň děti zaučí s těmito přístroji zacházet.

V neposlední řadě samozřejmě musí zvážit i své schopnosti a vlastnosti. Je zcestné, pokud se bude učitel snažit pracovat s IT technologiemi, pokud s nimi vůbec neumí. Také musí zvážit věk a schopnosti dětí. Každá třída a kolektiv může být odlišný.

Rozhodně je také nutné zvážit i filozofii školy a formu výuky. Některé školy se začaly více zaměřovat na alternativní typ výuky. Naopak jiné slibují běžnou výuku dle učebnic. Někde se hodnotí známkami, jinde procenty, jinde slovně. I tyto všechny detaily musí být zváženy při volbě metody.

Metoda je vlastně formou, jak dosáhnout daného cíle. Každý předmět má různé cíle a různé vhodné metody, jak tohoto cíle nejefektivněji dosáhnout. Je však klíčové si správně nadefinovat a určit cíle a teprve poté k ni zvolit formu a způsob cesty.

1.5 Klasifikace výukových metod

Aktivizující metody se navzájem liší především tím, jaká forma výuky se využívá. Mohou se využívat i v kombinaci. Základní je dělení na dialogické, kde se využívá především slov, a na druhé straně metody badatelské. Všechny tyto metody počítají s aktivní účastí žáka, jeho vnitřní motivací a vůlí zapojit se do výuky. Žák musí mít o dané učivo zájem, musí ho aktivně vnímat. Měl by sám aktivně řešit daný problém, překonávat sám sebe.

Maňák (1997) rozlišuje 4 základní aktivizující metody. Jedná se o metody diskuzní, situační, inscenační a didaktické hry. Skalková (1999) zavádí další možnost klasifikace aktivizujících metod: hra jako vyučovací metoda, metody simulační a situační, metody inscenační a dramatizace. Všechna dělení jsou si velmi podobná a často obsahují stejné principy výuky pouze s odlišnými názvy. Tato práce bude popisovat klasifikaci dle Skalkové.

Hra jako vyučovací metoda

Hru jako metodu výuku prosazoval již v dávné minulosti J.A. Komenský. Je velmi účinnou metodou u dětí i dospělých. Vedle nových informací učí také spolupráci, komunikaci, kolektivní jednání, rozhodnost. Jedinec se učí kreativně, ale zodpovědně experimentovat. (Průcha, 2005)

Při hře je podstatné i to, že didaktický záměr, tedy naučit něco nového a předat informace, je skryt pod motivací hrou, která je vítězství nebo odhalení tajemství, vyřešení problému. Je proto potřebná velmi detailní a kvalitní příprava hry, správně si definovat záměry a k těm zvolit vhodnou cestu. (Belz, 2001)

Důležitým poznatkem pro žáky plynoucím ze hry je také respektování pravidel. Ta musí být vždy předem určena, objasněna a řádně pochopena. Musí být jednotná, spravedlivá a hlavně přijatelná pro všechny. Pokud hráč s pravidly nesouhlasí, mohl by jednat proti nim. Zároveň je možné o pravidlech jednat a hovořit, čímž se žák učí, jak správně diskutovat, učí se dělat kompromisy. (Belz, 2001)

Hry by měly rozvíjet poznávací funkce žáků, nebo mohou být zaměřeny na opakování učiva. Využívá produktivní aktivita a rozvíjí myšlení.

Hra by měla odpovídat úrovni a věku a žáků. Je nutné vhodně zvolit složitost hry pro různé věkové skupiny. Také i typ hry hraje velkou roli. Hry mohou být komplikované u starších žáků, kdy si mohou připadat jako dospělí pro tuto formu výuky. Musí se tedy pracovat nejen s teoretickým věkem a žákem, ale přímo s konkrétní skupinou.

Cílem hry by nemělo být vyhrát a vyvolat tak mezi žáky rivalitu a boj. Naopak cílem didaktických her by mělo být dosáhnout cíle cestou plánu a spolupráce a vzájemné komunikace. Učitel se může inspirovat z několika zdrojů, internetových nebo knižních.

Nejjednodušší didaktické hry jsou křížovky, osmisměrky, doplňovačky a další textové hry. K didaktickým hrám patří i různé slovní hry, které slouží především k rozvoji slovní zásoby, řeči a komunikace. Zásadní je role učitele, který by měl být připraven na všechny různé situace, měl by znát pravidla a pohotově reagovat na otázky. Také by měl mít předem určené, jak bude hodnotit žáky, jaké budou odměny. Spravedlivé hodnocení může vyústit ve velké komplikace, jelikož účastníci jsou velmi aktivně zapojeni a motivováni a mohli by být nespravedlivým vyhodnocením pohoršeni. (Průcha, 2005)

Pokud však jsou dodržena všechna pravidla pro výběr, tvorbu i průběh hry, je jednou z neúčinnějších a nejoblíbenějších metod výuky.

Metoda simulační a situační

Simulační metody začaly být velmi populární již v 60. letech dvacátého století. V té době se začaly hojně využívat v Anglii, Francii i USA. Již slovo simulace napovídá, že tyto metody mají za cíl nasimulovat skutečnost a naučit tak aplikovat naučené poznatky v realitě a

v denním životě. Vyřešení problému přináší nejen znalosti o určité skutečnosti, ale hlavně učí žáky reagovat, kooperovat, vyjednávat, uzavírat případy.

Při tomto typu výuky je nutné vysoká soustředěnost a participace žáků. V dnešní době pasivního přijímání informací z televize a jiných médií je to pro učitele velmi těžké. Může k tomu využít různých pomůcek, rekvizit, které pomohou žákům vcítit se do situace. Je to vlastně způsob, jak se od poslouchání a povídání dostat ke skutečným činům a jednání. (Skalková, 1995)

Základem simulace je tedy řešení problému v reálné situaci. Problém je teoretický, ale je zasazen do reality tak, aby si ho žáci mohli co nejlépe představit. Jedná se především o řešení konfliktů, incidentů, nepokojů a neshod.

Úkolem žáků je především diskuze a kolaborace. Úkolem učitele je především korigování a ovládání rozhovorů. Měl by mít jistou autoritu, umět si ve třídě vydobýt klid, pokud diskuze přesáhne meze zdravého rozhovoru.

Metoda inscenačním

V této metodě je úkolem sehrát danou situaci dle předem daných rolí a úkolů. Každý jedinec má svou roli, svůj přiřazený charakter a postoj. Poté se všichni sejdou v určité situaci a snaží se komunikovat a jednat tak, aby co nejlépe simulovali realitu a skutečné jednání. Může se jednat o divadlo a dramatické metody nebo o metody terapeutické či další.

Cílem žáka je přijmout svou roli a přidat své vlastní poznatky. Musí se do své role vcítit, pochopit jednání jiných osob. Je důležité, aby žák poznával jiné lidi, jiné postoje, a naučil se s nimi sloučit svůj vlastní život, svůj přístup.

Pomocí inscenace se sehrávají situace z běžného života, probírají se aktuální problémy. Hodně se tato metoda využívá ve výuce cizích jazyků. Děti se nebojí vyjádřit svůj názor a zapojit se do diskuze, jelikož vědí, že je to pouze simulovaná situace. (Valenta, 2009)

Dramatizace

Při dramatizaci je mnohem snadnější si učivo zkonkretizovat, představit jinak než pouze slovně. Také rozvíjí komunikační schopnosti i charakter a společenské chování jedinců.

Valenta definuje dramatizaci jako: „Dramatická výchova je systém řízeného, aktivního, sociálně uměleckého učení dětí či dospělých, založených na využití základních principů a postupů dramatu

i divadla, limitované primárně výchovnými či formativními a sekundárně specificky uměleckými požadavky na jedné straně a na straně druhé jsou individuální i společenské možnosti dalšího rozvoje zúčastněných osobností.“ (Valenta, 2009)

Dramatizace lze velmi dobře využít v českém jazyce a literatuře. Ale dá se využít i v jiných předmětech, například dějepise nebo cizích jazycích.

2 Výuka anglického jazyka ZŠ Chlumeck nad Cidlinou

Tato závěrečná práce se zaměřuje na hodnocení přístupů dvou učitelů anglického jazyka na základní škole v Chlumci nad Cidlinou. Jeden z učitelů je poměrně mladší, ve škole pracuje kratší dobu. Tento učitel, Učitel O, při výuce používá i doplňkové materiály mimo učebnici a pracovní sešit. Druhý učitel, Učitel K, je naopak starší pedagog, který při výuce využívá především školním plánem předepsanou učebnici a pracovní sešit. Tento pedagog působí na škole již několik let, tudíž je mezi žáky již známý. Na základě výzkumu provedeném mezi dětmi bude zhodnoceno, jaký přístup učitele více vyhovuje. Také bude zhodnocen názor dětí na odlišné výukové materiály.

2.1 Anglický jazyk ZŠ Chlumeck nad Cidlinou

ZŠ Chlumeck nad Cidlinou je základní škola pro poměrně širokou spádovou oblast. V okolních vesnicích a obcích jsou školy maximálně do 5. třídy, poté děti přechází právě do místní ZŠ. Je tedy nutné srovnat jejich znalosti, čehož se snaží docílit vstupními rozřazovacími testy na začátku šesté třídy, tedy při přechodu na druhý stupeň.

Každý ročník má kolem čtyř tříd po cca 25 žácích. Na anglický jazyk jsou žáci rozděleni do skupin podle výsledků rozřazovacího testu. Je možné žáka přeložit, pokud mu nevyhovuje úroveň třídy nebo učitel. Skupinky mají od 10 do 15 lidí. Každý konkrétní učitel se specializuje na určitou úroveň žáků, avšak ve výjimečných případech se učitelé mohou i vyměnit.

Co se týče učebnic, používá se edice Project. Učebnice se logicky seřazené, využívají i pracovních sešitů a dostupné jsou i internetové stránky s cvičením navíc. Rovněž nabízí spoustu podpůrných materiálů pro žáky i učitele do výuky. Tato edice doprovází žáky při celém studiu základní školy.

Na ZŠ Chlumeck nad Cidlinou je deset učitelů anglického jazyka, avšak pouze pět z nich má skutečně aprobaci na jeho výuku. Ostatní si většinou dodělali kurzy, nebo se anglickému jazyku věnovali ve volném čase.

Není zde žádná jazyková učebna, tudíž chybí nějaké vybavení pro výuku jazyků. Učitelé však mohou využít počítačů, vytisknout vlastní materiály, využívat extra lekce na konci učebnic a zpracovávat různé projekty.

Bohužel neexistuje žádný jednotný plán, jak rychle by měli žáci postupovat, co by měli znát. Není ani rozděleno, že by nižší úrovně měly postupovat pomaleji. Někdy jsou dokonce nižší úrovně studentů rychlejší ve výuce než jejich „chytřejší“ spolužáci. Není sjednoceno ani hodnocení a způsob zadávání testů. Není například dáno, zda by se měly psát písemky na slovíčka nebo ne.

Celkově je výuka anglického jazyka dobrá. Je velkou výhodou, že žáci mohou být rozděleni do více menších skupin. Panuje však nespravedlnost mezi hodnoceními jednotlivých učitelů i mezi náročností výuky, úkolů, testů. Výuka by se tedy měla sjednotit a měli by být dány hlavní cíle a způsob hodnocení.

2.2 Podmínky výzkumu a výzkumný soubor

Výzkumný soubor čítá celkem 50 žáků z místní základní školy. Jedná se o děti od 10 do 13 let, tedy rozmezí 4. – 7. třída základní školy. Přesně 25 žáků chodí k Učíteli O a 25 žáků k Učíteli K. Jedná se o děti s různými známkami, byly vybrány náhodně.

Výzkum proběhl formou online dotazníků, kdy kontakt na žáky jsem získala přes své vlastní žáky. Zastoupeny byly dívky i chlapci. Jedná se tedy o výběrový soubor (dotazník nebyl rozdělán všem žákům), který byl zvolen náhodně. Avšak záměrně bylo vybráno stejné množství dětí od Učitele O a od Učitele K.

Výzkum byl především kvalitativní, jelikož hodnotil přínos a kvalitu výuky dvou učitelů v závislosti především na materiálech, které při výuce využívají. Bude jistě nutné vzít v úvahu subjektivní zabarvení odpovědí.

Dotazník se skládal z testu na praktické použití jazyka. Tím se zhodnotila úroveň žáků. Dále následoval dotazník s uzavřenými otázkami. V případě hodnocení, tedy u škálovacích otázek, bylo hodnocení odstupňováno jako ve škole, aby děti snáze rozuměly. Hodnoty byly jak měřitelné (hodnocení jako ve škole), tak kategoriální (popsané slovně).

Výzkumný problém této práce byl především relační, kdy se snažil dokázat, že děti od Učitele O, který využívá podpůrné materiály, jsou více připraveni na denní komunikaci v anglickém jazyce. Jedná se tedy o vztah úrovně angličtiny u žáka a učitele, respektive jeho učební techniky. Zároveň byl i částečně deskriptivní, tedy popisuje, jak děti vnímají hodiny Učitele K (učebnice) a Učitele O (materiály).

Dotazníky byly rozeslány online a poté vyplněny a zaslány zpět, či doneseny osobně. Zhodnocení probíhalo využitím statistických metod. Bylo využito předně popisné analýzy a jejích ukazatelů a dvou výběrový F-test. Tím se však pouze potvrdily hypotézy přijaté či odmítnuté na základě dat z popisné analýzy.

Výzkum byl založen na několik hypotézách, které měl vyvrátit nebo potvrdit. Tím se rozdělil dotazník na 4 hlavní části podle čtyřech hypotéz.

H 1: Děti od Učitele O, který užívá podpůrné materiály, budou lepší v porozumění textu a praktickém užití jazyka než děti od Učitele K, který se zaměřuje především na zkoušení slovíček z učebnice a nepoužívá podpůrné materiály.

H 2: Děti Učitele O, který využívá k vysvětlení a procvičení látky i jiné materiály, budou mít v průměru lepší známky než děti od Učitele K, který využívá pouze učebnici.

H 3: Učitel O, jehož hodiny jsou díky podpůrným materiálům zábavnější, bude u žáků oblíbenější než Učitel K, jenž vyučuje striktně dle učebnice.

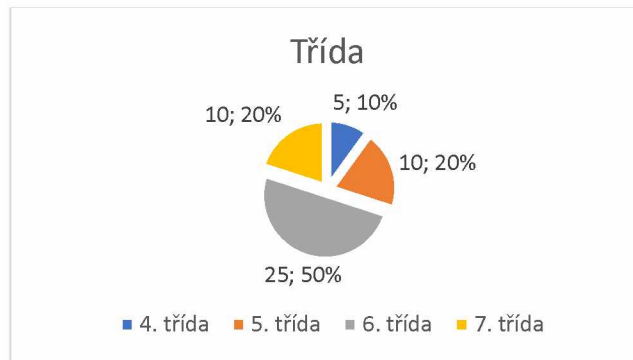
H 4: Žáci se budou lépe orientovat v úkolech Učitele K, který používá stále stejnou učebnici než v úkolech Učitele O, který využívá různé zdroje.

Hypotézy byly potvrzeny či vyvráceny na základě dotazníku a také na základě krátkého znalostního testu. Poté byly vyhodnoceny v programu excell pomocí statistických funkcí používaných při ověřování hypotéz a komparaci.

2.3 Výsledky dotazníkového šetření

Po provedení dotazníků byla veškerá data zhodnocena. Bylo celkem 50 dotazníků, 25 od učitele O a 25 od učitele K. Co se týče věkového rozložení dětí, 20 % chodí do 7. třídy a stejně do 5. třídy. Pouze 10 % jsou žáci 4. třídy a polovina dětí jsou žáci 6. třídy.

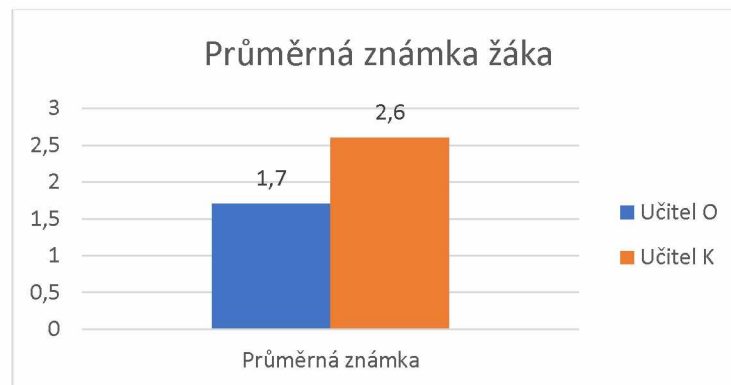
1 Třída

Co se týče průměrné známky, žáci učitele O měli na vysvědčení v průměru mnohem horší známku, tedy až o stupeň horší. Jak je zmíněno výše, hodnocení může být ovlivněno nejen subjektivním hodnocením učitele, ale také složením testů. Proto byl do dotazníků zahrnut i vlastní test, který žáky otestoval. Průměrně získali u Učitele K pouze 8 bodů, zatímco u Učitele O dvakrát tolik. Celkový možný počet bodů činil 20.

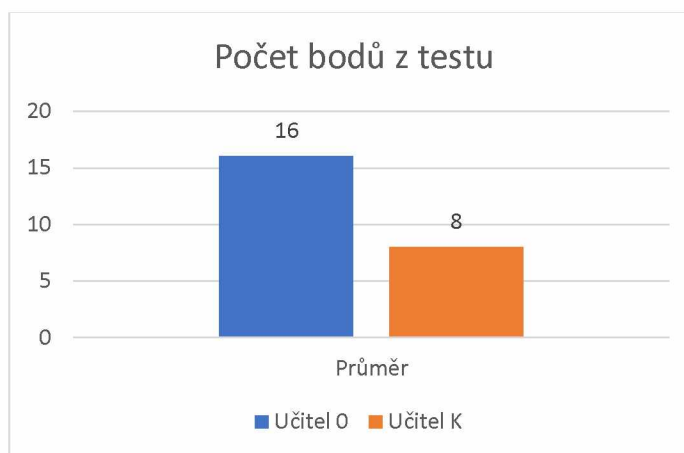
Test se skládal ze základní gramatiky a dále ze slovíček z učebnice i ze slovíček, která jsou nutná pro pobyt na zahraniční dovolené. Při zaměření na praktickou část testu (užitečná slovíčka, skladba vět), opět mnohem lépe dopadli žáci Učitele O.

2 Průměrná známka

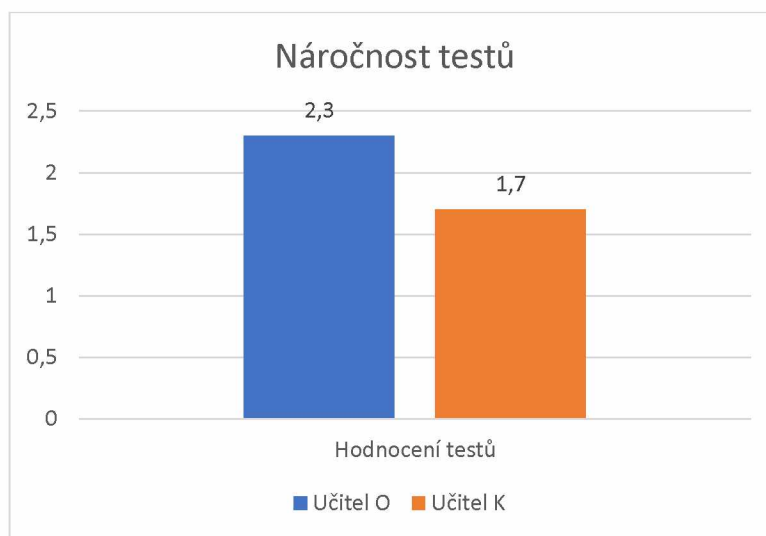

3 Počet bodů z testu

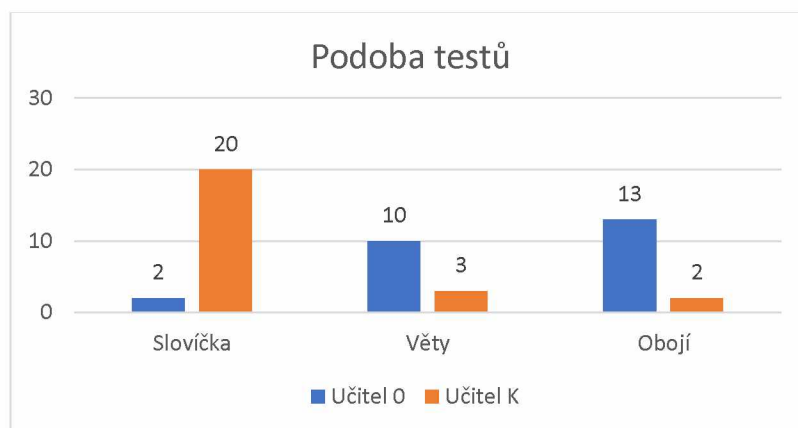

Náročnost testů ve škole byla vyhodnocena jako vyšší u Učitele O, což dokazuje, že děti hodnotí opravdu učitele podle výuky, a ne dle testů. Rozdíl však není tak vysoký. Z pohledu angličtiny je důležité i složení testů, kdy u Učitele K převládají slovíčka, která se děti naučí na jeden den, a poté zapomenou.

4 Náročnost testů

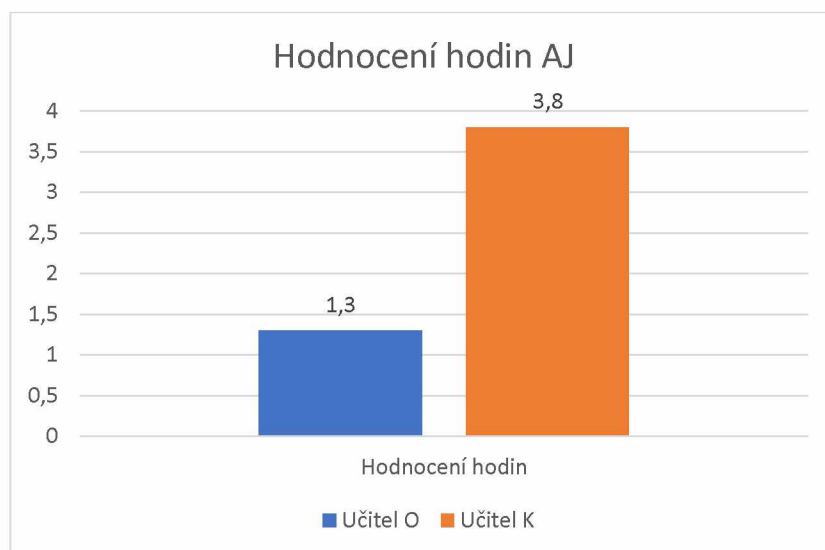

5 Podoba testů

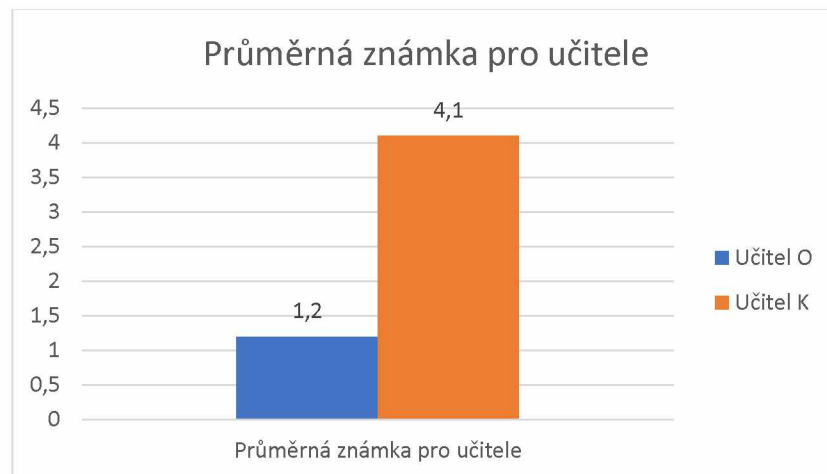

V dalších dvou otázkách byla hodnocena znalost anglického jazyka samotným učitelem z pohledu dětí. Předpokládá se, že zde byly děti ovlivněny hlavně pověstí pana Učitele K jako špatného angličtináře, tudíž jeho průměr byl 4,1. Učitel O naopak získal hodnocení 1,2. Co se týče hodnocení hodin anglického jazyka, opět bylo hodnocení Učitele K velmi slabé (3,8) a pana Učitele O 1,3.

6 Hodnocení hodin AJ

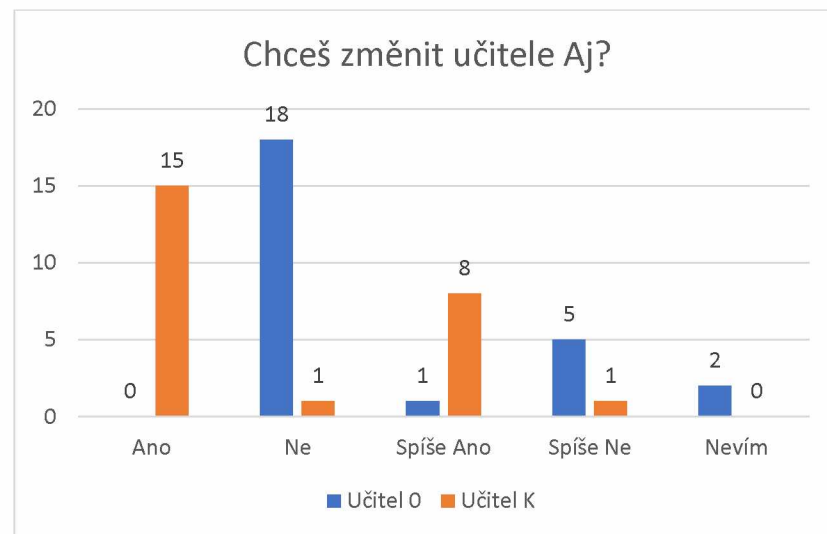

7 Průměrná známka pro učitele

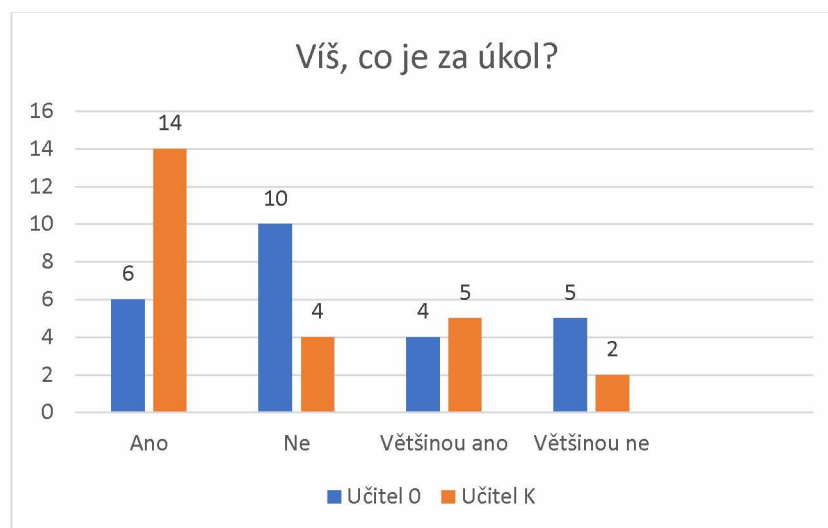
Následovala otázka na změnu učitele anglického jazyka. Téměř 90 % žáků Učitele K by ho vyměnilo za jiného učitele na škole. Otázkou je, zda by byli spokojeni s učitelem novým. Naopak téměř 100 % žáků je spokojeno s Učitelem O.

8 Změna učitele AJ

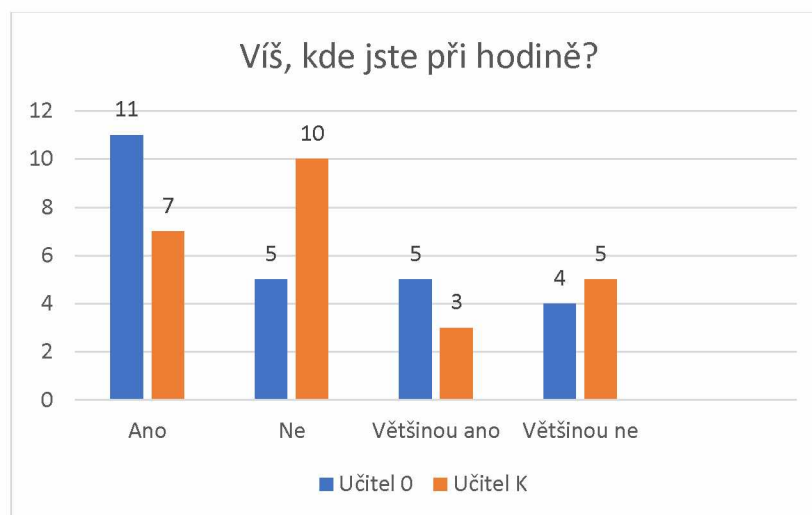

Další otázky se týkaly především online výuky. Více jak 50 % studentů Učitele O neví, co přesně je za úkol, jelikož nedává úkoly jenom z učebnice. Co se týče práce v hodině, orientace je již lepší, jelikož učitel vše dobře vysvětlí. U Učitele K, který zadává pouze úkoly z učebnice a pracovních sešitů, téměř všichni vědí, co je za úkol. Při hodině se také orientují dobře.

9 Co je za úkol?

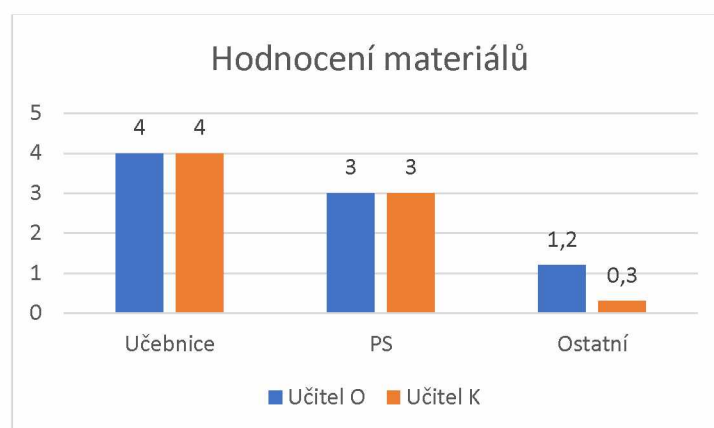

10 Orientace v hodině

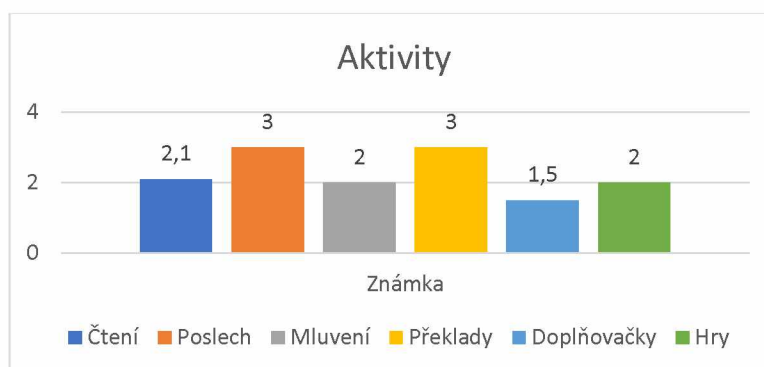
Poslední část dotazníkových otázek je zaměřena na hodnocení dodatečného výukového materiálu. U obou učitelů vyšlo hodnocení učebnice v průměru 4, tedy velmi špatné. Možná by bylo vhodné zavést jinou učebnici. Dále ani pracovní sešit nebyl dobrý. Co se týče dalších materiálů, u Učitele O byly hodnoceny velmi kladně známkou v průměru 1,2. U Učitel K vychází známka 0,3. Toto je způsobeno tím, že děti hodnotily tento materiál často známkou 0, jelikož jej nepoužívají. Tato možnost byla přidána po předvýzkumu.

11 Hodnocení materiálů

Co se týče aktivit, očekávaně nejlepší známku získali doplňovačky, tedy hodnocení 1,5. známkou 2 byly ohodnoceny hry a mluvení a o malinko horší i čtení. U čtení hodně dle rozhovorů se žáky záleží na tématu článku. Poslech a překlady byly hodnoceny nejhůře, tedy známkou 3.

12 Aktivity

2.4 Verifikace hypotéz (statistické zpracování)

Pro verifikaci hypotéz byla vybrána nejdříve základní popisná statistika. Jednalo se tedy o porovnání průměrů. V této situaci bylo využito průměry aritmetické.

Dále byl realizován F-test, kterým bylo zjištěno, jak moc se liší rozptyly obou souborů. Následně byl použit t-test, a to v závislosti na rozdílnosti rozptylů, tedy t-test s rozdílnými rozptyly nebo stejnými rozptyly.

Hypotézy byly pro účely testu zformulovány pouze jednodušeji. Tedy nulová hypotéza byla vždy, že nezávisí výsledky na učiteli, a hypotéza číslo jedna byla, že závisí na osobě učitele.

Všechny mé hypotézy se potvrdily. Avšak byla zde odlišná závislost jevů učitel-výsledek. Tuto závislost se měřila Pearsonovým korelačním koeficientem. Ten může nabývat hodnot od -1 do 1. je to podíl součinu rozdílů každé měřené hodnoty a hodnoty průměrné a součinu směrodatných odchylek těchto dvou souborů.

H1: Děti od Učitele O, který užívá podpůrné materiály, budou lepší v porozumění textu a praktickém užití jazyka než děti od Učitele K, který se zaměřuje především na zkoušení slovíček z učebnice a nepoužívá podpůrné materiály.

Tato hypotéza se potvrdila. Test, jež byl více zaměřen na praktické využití jazyka, dopadnul mnohem lépe než u žáků Učitele O než u Učitele K. Počet bodů ze slovíček pro praktické využití byl až na jednu výjimku plný (100 %), ze čtení všech 25 respondentů odpovědělo správně. Pro potvrzení této hypotézy nebylo teda ani potřeba využít statistického hodnocení. Avšak i přesto byl proveden t-test pouze pro dané části testu, kdy Pearsonův koeficient vyšel 0,95. Malá odchylka byla způsobena tím, že i někteří žáci pana Učitele K měli dobré čtení a slovíčka.

- **H2:** Děti Učitele O, který využívá k vysvětlení a procvičení látky i jiné materiály, budou mít v průměru lepší známky než děti od Učitele K, který využívá pouze učebnici.

Tato hypotéza se potvrdila, a to i pokud se podíváme na výpočet průměrného počtu bodů z testu i průměrné známky z předmětu. V testu měli žáci Učitele O dvakrát tolik bodů než žáci Učitele K. Lze zde tedy konstatovat, že známkování obou učitelů odpovídá opravdu znalostem dětí, tudíž zde neplatí předpokládat subjektivního zabarvení (to však nebylo cílem výzkumu). V tomto případě vyšla závislost velmi vysoká (Pearsonův koeficient se rovnal 0,84).

- **H3:** Učitel O, jehož hodiny jsou díky podpůrným materiálům zábavnější, bude u žáků oblíbenější než Učitel K, jenž vyučuje striktně dle učebnice.

I tato hypotéza se potvrdila. Hodnocení hodiny anglického jazyka na osobnosti učitele vyšlo jako velmi závislé, opět Pearsonův koeficient až 0,87. Z dat popisné statistiky je patrné, že je stejně hodnocena znalost učitele anglického jazyka jako zábavnost jeho hodin. Je znatelný velký rozdíl Učitele O, kde je hodnocení jen o něco horší než 1, zatímco u Učitele K se pohybuje v obou případech kolem známky 4.

- **H4:** Žáci se budou lépe orientovat v úkolech Učitele K, který používá stále stejnou učebnici než v úkolech Učitele O, který využívá různé zdroje.

Tato hypotéza se potvrdila, avšak závislost nebyla již tak silná (koeficient pouze 0,48). Sice více žáků ví, jaké mají úkoly, ale od Učitele O také 2/5 žáků ví, co mají za úkol.

V závěru tedy lze shrnout, že všechny hypotézy se potvrdily a byla zde vypočtena, vyjma hypotézy číslo 4, i vysoká závislost osobnosti učitele na výsledku dotazníků.

3 Navrhovaný průběh hodiny anglického jazyka

Poslední kapitola je ryze praktická a týká se návrhu ideálního průběhu hodiny anglického jazyka na základní škole. Jedná se spíše o hodinu na druhém stupni, kde se již předpokládá poměrná vyspělost dětí, a hlavně dostatečná znalost vlastního rodného jazyka. Hodina bude navržena na základě provedeného výzkumu, vlastních zkušeností a literární rešerše.

3.1 Přístup učitele

Při výuce jazyka, který bude očividně čím dál tím nutnější a užitečnější v celém životě studenta, je jistě nutné, aby učitel dokázal žáky dostatečně motivovat. Měl by jim umět vysvětlit, proč je vhodné se jazyk učit, dát jim příklady ze života, kdy se on sám setkal s jazykem.

Klíčové je i přesvědčit žáky, že i gramatika je nutné a nepostradatelné. Měl by mít připravené příklady „trapných situací“, do kterých se lze dostat pouze kvůli neznalosti gramatiky.

Konkrétním příkladem je spojení časového příslovce „*always*“ a gramatického času „*present continuous*“. Pokud použijeme tyto dva gramatické jevy pospolu, vyslovíme tak naši našťvanost, negativní přístup k věci. Mohlo by tak dojít omylem například k urážce zahraničního dodavatele.

Dále by měl být jistě otevřený i zodpovídání otázek. V moderním světě stále více žáků je připojeno na sociálních sítích, kde sledují někdy i nevhodná videa. Může se stát, že nebudou videu rozumět a neslušné výrazy poté použijí v běžné řeči. Je proto lepší žáky nenapomínat ihned z výhrůzkou kázeňského trestu, ale stručně jim vysvětlit, proč by neměli toto slovní spojení používat. Pokud se žák sám zeptá, jistě by měl kantor odpovědět, ale zároveň se snažit najít slova, která jsou co nejméně vulgární.

Kantor by také měl respektovat, jaká třída je. Pokud je třída hravá, motivována, jsou aktivní, je vhodné zapojit aktivizační hry a možná i nějaké dramatické ztvárnění. Dobré je například předstírat rozhovory, sehrát scénky. Tím se děti učí nejen jazyku, ale i vidí, že

opravdu se dá právě tento předmět využít v životě. Témata scének by však měla být vhodně zvolena tak, aby co nejvíce reflektovala aktuální situaci ve světě, zájmy žáků.

Samozřejmě lze předpokládat, že přístup mladší generace učitelů bude jiný než u starších kantorů. Avšak pokud člověk dennodenně přichází do kontaktu s dětmi a mladistvými, neustále se učí novým věcem, moderním technologiím, přirozeně se udržují „v obraze“. Avšak učitel musí chtít se udržovat v módě, musí komunikovat s dětmi, snažit se je pochopit a ne odsuzovat jejich zájmy a moderní chování. Každá generace má svou módu, své zvyky, svůj slovník. Jistě se prababičkám našich kantorů nelíbila také jejich móda. Pokud kantor chce být respektován dětmi, musí je i on respektovat. Pokud chce, aby pochopily jeho přístup k tématu, musí pochopit i jejich přístup. Platí zde trochu přísloví: „Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá.“

Dá se tedy shrnout, že chování není definováno v žádné příručce. Je na učiteli, jaký přístup zvolí a jak ho zvládne. Je však důležité nepovyšovat se nad žáky. Jistě si musí získat respekt, ale jistě ne cestou intolerance a výhrůžek.

3.2 Časové rozložení hodiny

Při přípravě materiálů na hodiny je nutné si předem naplánovat i časové rozložení hodiny. Je nutné, aby na vše zbyl čas a je velmi nevhodné začít jednu aktivitu a poté s k ní vracet v další lekci.

Na začátku hodiny musí učitel započítat i veškerou administrativu, která je bohužel spojena s výukou ve školách. Není jistě možné přijít do třídy dříve a udělat si administrativu dříve, jelikož děti potřebují pauzu. Pokud učitel přijde ještě o přestávce, dá se předpokládat, že děti ho nebudou mít rády, jelikož jim zkracuje pauzu, a navíc je kontroluje při volném programu. Je však možné, aby si rozmyslel téma předem a při hodině pouze zapsal chybějící žáky.

Dále je nutné vyhradit si nějaký čas na konci na shrnutí hodiny. Stačí několik minut, záleží na tom, co bylo probíráno a jakým způsobem. Pokud byla hodina pouze výkladová, je možné pouze během několika minut shrnout nejdůležitější poznámky, které by si měly děti odnést. Další možností je využití aktivizující metody. Zde je shrnutí složitější, jelikož se nedá předem připravit. Není možné odhadnout vývoj her nebo debaty. Také je vhodné využít i děti, aby shrnuly informace samy. Je důležité, aby si z hodiny odnesli veškeré nutné informace.

Učitelova role je tedy nejen vést celou aktivitu, ale také shrnout, co si mají z lekce žáci odnést. Využití různých alternativních metod je spojené s tím, že učitel musí vědět, jak docílit toho, že si děti zapamatují dané informace. Pro tento účel je nejlepší opakování na konci hodiny. Pokud děti vyžadují zápis, aby se mohly učit i doma, je vhodné, aby jej připravil učitel, nebo aby alespoň shrnutí nahrál na mp3 a rozeslal dětem odkaz právě na hlasový záznam.

Pro udržení pozornosti dětí je jistě nutné, aby docházelo ke střídání aktivit. Lze střídat i aktivity jako čtení, psaní, poslech. Během výkladu může například zahrnout učitel například nějaký zajímavý článek spojený s tématem. Dále je často využíváno i video. Existuje mnoho výukových videí, která jsou dostupná školám. Je možné však mnoho najít i na youtube. Mnoho studentů natáčí i například svá videa, která mohou učitelé také využít. Ty jsou většinou k nalezení také na youtube nebo jiných kanálech. Samozřejmě v předmětech jako je fyzika a chemie je také možné udělat živé pokusy, zajít do laboratoří. Avšak nesmí zapojit velké množství aktivit, aby děti nebyly zmatené a dokázaly si odnést celistvý obraz, jednotné informace. U některých tříd je nevhodné aktivity kombinovat, a to především ve speciálních třídách.

Pokud se zaměříme konkrétně na výuku anglického jazyka, je jistě vhodné nakombinovat všechny možné způsoby výuky a cvičení. Je ale nutné dát si pozor, aby hodina nebyla zmatená a překombinovaná. Ideální tedy je zahájit hodinu například krátkým čtením. To by trvalo přibližně 10 minut. Následovala by debata v anglickém jazyce. Ta by trvala také přibližně 10 minut. Děti by mohly debatovat mezi sebou, ve dvojicích, nahlas celá třída. Může se jistě zapojit i učitel, pokud je třída málo aktivní nebo moc stydlivá. Jednou z možností je také, že by učitel pokládal žákům postupně otázky. Pokud jsou žáci stydliví a potřebují delší čas na přípravu, může se postupovat i pomaleji. Tedy každý žák dostane svou otázku, připraví si během 5 minut svou odpověď a následně ji přečte. Učitel by měl znát každou jednotlivou třídu a odhadnout, jaký postup jim bude vyhovovat. Samozřejmě tento postup je podmíněn i tím, kolik dětí je ve třídě. Pokud třída čítá třicet žáků, je nemožné, aby se všichni vystřídali během deseti minut. Zároveň ale také není možné ukontrolovat všechny dvojice, zda opravdu při diskuzi mluví anglicky a k tématu. Proto je jistě nutné, aby skupinky na anglický jazyk čítaly maximálně patnáct studentů.

Následně by bylo vhodné zapojit i několik cvičení na gramatiku a slovíčka. Je vhodné se tomuto věnovat minimálně 15 minut. Tato část však může být vynechána, pokud je na hodinu připraven jiný program, který zabere více času. Naopak je nutné omezit jiné aktivizující metody

v případě, kdy je vysvětlována nová gramatika. Je totiž vhodné téma vysvětlit najednou, ukázat příklady, dát prostor k dotazům. Ideální je tedy při běžné hodině věnovat méně oblíbené gramatice cca 15 minut. Může být využita učebnice, pracovní sešit nebo vlastní cvičení. Mohou také být použita cvičení, která jsou často dostupná online k učebnicím. Při tom se může využít interaktivních tabulí a dalších pomůcek.

Posledních 20 minut by mělo být využito k různým aktivitám. Je vhodné zapojit poslech, čtení, diskuzi. Je možné se i věnovat nějakému tématu, které pomůže například k přípravě na maturitní zkoušku. U menších dětí by bylo vhodné například zapojit i nějaké téma, které dětem pomůže k přípravě na komunikaci na dovolené nebo v životě. Jedná se o témata z restaurace, barvy, oblečení, počasí. Můžou se zapojit i videa na youtube. mezi oblíbené patří i písničky, kdy je možné pustit oblíbený hit zpomaleně a s titulky.

Při rozložení hodiny je nutné jej naplánovat, a to realisticky. Samozřejmě ze začátku, pokud nemá učitel zkušenosti s výukou nebo se třídou, dá se očekávat, že odhad nebude přesný. Po nějakém čase by se však učitel již měl orientovat i v plánování časovém. Je potřeba pamatovat na administrativní činnosti, závěrečné shrnutí i na náplň hodiny. Je zbytečné hnát děti, aby se splnil plán hodiny. Pokud se například rozvine debata, určitě není vhodné ji utnout v půlce. Práce by měla být dokončena a pokud je přínosná pro děti, je vhodné v ní pokračovat. Pokud však například se tématem dostanou jinam, bylo by na místě debatu ukončit, nebo nejlépe v ní pokračovat, avšak pod podmínkou, že látku musí děti dostudovat sami.

3.3 Využívané materiály

V hodině může být využito spousta materiálů. Jejich podoba se však liší v závislosti na předmětech. Někdy je možné využít názorných ukázek, například v chemii a fyzice. Avšak to jsou jedny z mála předmětů, kde můžou být provedeny ukázky a výzkumu i v školním prostředí, a hlavně jej mohou provádět i sami studenti. Vždy však těmto pokusům a názorným ukázkám musí předcházet bezpečnostní školení, aby nikdo nebyl ohrožen na zdraví.

Nejčastěji se stále využívají učebnice a pracovní sešity. Většinou je rozdíl ten, že učebnice se dědí z žáka na žáka, a tudíž se do nich nepíše. S tím jsou učebnice i navrhovány, tedy většinou je zde více textů, vysvětlení gramatiky a méně cvičení na doplňování. Převládají cvičení, která předpokládají, že student bude psát celé věty. Učitelé také mohou rozdat propisovací folie, na které mohou žáci psát a text poté smazat. Učebnice jsou vždy barevné a

jsou doplněny obrázky. A to i učebnice matematiky, které vlastně teoreticky žádné obrázky nepotřebují. Obrázky ale pomáhají podporovat vizuální paměť. Také zpestří text, na děti působí mile a uvolněně. Někdy jsou obrázky i nutné, například v biologii a jiných předmětech, kde je nutné poznávat různé předměty, živočichy. Také je jistě vhodné zavést mapy nebo obrázky, které pomohou dovysvětlit text a výklad.

Problémem učebnic, a to především těch, které se dědí ve školách, je jejich zastaralost. Samozřejmě například učebnice dějepisu nejsou potřeba aktualizovat příliš často. Ale například ve vědeckých předmětech dochází k mnoha objevům téměř každý den. Neustále jsou objevovány nové prvky, nová využití určitých chemikálií. Neustále se vyvíjí zdravotnictví, biologie. Dopředu postupuje i fyzika. A zeměpis? Ten se mění neustále. Matematika sice zůstává stále stejná, ale úlohy je nutné aktualizovat. Není možné dnešním dětem dávat úlohy, které zahrnují například VHS kazety nebo rádia. Český jazyk a učebnice jazyků jsou také potřeba aktualizovat, jelikož pravidla pravopisu se neustále mění a je nutné je aktualizovat. Rovněž texty by měly být blízké době a mládeži. Upřímně by do tvorby učebnic měly promlouvat i přímo studenti a zhodnotit je ze svého pohledu. Provedení by však bylo komplikované, ale je možné, že v budoucnu bude možné.

Pracovní sešity jsou téměř vždy ve vlastnictví žáků. Jsou však poměrně nákladné finančně, a ne vždy je pro rodiče jednoduché je zakoupit. Pracovní sešity jsou téměř vždy černobílé a na obyčejné papíře, aby se cena dostala co nejnižší. Pro malé děti jsou tedy neatraktivní a mohou se například velmi často soustředit na vybarvování černobílých obrázků, a ne na výuku. Starší děti pro změnu čmárají mezi řádky. Pracovní sešity jsou plné cvičení, která samozřejmě vždy souvisí s látkou, která je probírána v učebnici. Jedná se o různé příklady, otázky, projekty. Je zde minimum textu, větší část je zanechána studentovi, aby aktivně vypracoval cvičení a snažil se aplikovat nově získané informace. velmi často jsou zde i cvičení, která ukazují, jak se může daná látka aplikovat i v praxi. I u dějepisu, který očividně mluví o historii, nikoli o přítomnosti, se dají vymyslet otázky aktuální. Například komu se podobá daný panovník, do jaké politické strany by asi nyní patřil, jaké území je nyní na původním území daného národa. bohužel se však stále jedná o cvičení, která jsou více méně podobná a vyžadují především soustředění na probíranou látku a hodně trénují hlavně paměť. Velmi často jsou pracovní sešity využívány k samostatné práci anebo k domácím úkolům.

Dále se mohou využívat pomůcky názorné. Jedná se o různá 3D tělesa, názorné ukázky, mapy, doplňující knihy. Možné je i v rámci domácí přípravy a projektu vypracovat pomůcku

samostatně mezi dětmi navzájem. Na předměty spojené s biologií a chemií lze přinést na ukázkou exempláře. Pro fyziku lze využít spousta nástrojů, kterou mohou také být prezentovány v hodině. Při výuce anglického jazyka se dá používat mnoho pomůcek, které jsou spojené především s anglickými reáliemi. Jistě je vhodně využít mapu při výuce o Británii. Dále mohou děti nebo kantor přinést vlastní suvenýry z daného státu. Problém s pomůckami bývá, že jsou hodně drahé a zastarají stejně jako ostatní učební materiály. Proto se stále setkáváme na školách s vypelichanými savci, oprýskanými tělesy 3D a s kameny a krystaly, které se již rozhodně neblýskají tak, jak by měly.

Posledních letech se díky rozvoji techniky rozvíjelo i školství a různé materiály. Již téměř všechny učebnice mají doplňková cvičení a interaktivní cvičení, která se mohou využít na interaktivní tabuli či na počítači. Mohou je cvičit děti doma sami, jiné jsou přístupné pouze pro učitele. Tato cvičení jsou populární i u dětí, jelikož nemusí nic psát ručně, mohou využívat počítač, jedná se většinou o jakousi výuku formou her. Výhodou je i to, že je cvičení uzpůsobené pro použití ve třídě, tudíž na něho všichni pohodlně vidí.

Samozřejmě sem patří i prezentace, kterými může učitel doprovodit svůj výklad. Pro děti je to přehlednější, jelikož si mohou například zapisovat to, co je na tabuli, a zároveň poslouchat výklad učitele. Do daných poznámek si poté mohou vypisovat vlastní postřehy. Další možností je i to, že jsou dětem prezentace předem poskytnuty a mohou si vpisovat přímo do nich. Zde je ale nutné, aby si kantor ověřil, že žáci rozumí i souvislostem v rámci prezentace, že se nenaučí pouze nazpaměť dané údaje z prezentace.

V poslední době se stává velmi populární využití prezentace i při vlastní tvorbě žáků. Tedy že si žáci připraví vlastní prezentaci o daném tématu. Jistě je to zajímavé, žáci si více zapamatují, naučí se sami hledat a třídit informace. jistě bude vhodné, aby učitel zadal alespoň základní body, které musí prezentace obsahovat. Také by mělo dojít ke konzultaci předtím, než bude prezentováno. Nejde o to zkritizovat prezentaci, kterou žák připraví. Jde jen o to, aby děti nebyly zahlceny informacemi, které jsou zbytečné. Záleží ale také na věku, protože starší žáci by již měly sami vědět, co je potřeba si poznamenat.

Interaktivní tabule je jistě velkou výhodou pro učitele, protože může mnohem lépe a častěji střídat různé aktivity a udržet tak pozornost žáků. Pomocí této tabule je možné hrát spoustu her, které souvisí s výukou. Mezi nejzákladnější patří různé hry na sestřelování správných výsledků, nebo chytání rybiček se správným Y / I. Rovněž se tak učitel přiblíží žákům, kteří si budou připadat více ve svém světě, pokud mohou využít počítač. A mělo by být

zdůrazněno i to, že nemusí psát na papír, což již bylo zmíněno výše. Opravdu čím dál častěji si děti stěžují na to, že musí něco psát, že je bolí ruce. Jistě je potřeba umět psát ručně a děti nemají pravdu, pokud tvrdí, že teď už vše mohou napsat na mobilu. Na druhou stranu je ale také nutné umět i s počítačem. Děti by se tedy měly od útlého věku pracovat s obojím. Avšak všeho s mírou.

V neposlední řadě mohou kantoři využít i spousty materiálů papírových, které jsou však nad rámec učebnice a pracovních sešitů. Online je dostupných mnoho různých cvičení a pracovních listů na všechna témata, která vás napadnou. Lze najít různá cvičení pro všechny stupně. Také cvičení mohou vytvořit sami učitelé, ať již pomocí aplikací na počítači, a nebo ručně a nakopírovat je. Za období covidové karantény navíc mnoho kantorů zveřejnilo své pracovní listy, a tudíž jsou dnes volně dostupné. Pro žáky je to alespoň nějaká změna na rozdíl od jednotné učebnice. Zároveň mohou učitelé více procvičit látku, pokud cítí, že ji žáci dostatečně dobře neovládají. Velmi často je při těchto cvičeních a jejich řešeních vyžadována znalost tématu, ale také kreativita a vlastní tvorba žáka. Pokud cvičení kreativitu postrádají, může si je kantor přizpůsobit a upravit. Kantor by měl také navrhnout, jak si budou žáci tyto listy uschovávat, jak bude povinné je kontrolovat a jak budou hodnoceny při vypracování. Často se stává, že děti listy poztrácí, a tudíž jsou vlastně k ničemu.

Existuje tedy mnoho způsobů, jak doplnit a vyplnit hodinu. Samozřejmě je zde omezení ze strany školního plánu, který počítá v 99% s učebnicí. Je proto pro kantory jistě omezující, že musí probrat danou učebnici. Je poté nutné naplánovat hodiny předem, některá cvičení například přeskákat a zavést do programu jiné aktivity. Toto se může zamlouvat dětem, ale jistě se často setkají s nelibostí a protesty u rodičů, kteří nechtějí platit za pracovní sešity, pokud je žáci nevyužijí na 100%. řešením poté může být využití interaktivních materiálů a pomůcek v hodiny a zadávání úkolů z pracovních sešitů na doma. Nebo nepožítovat pracovní sešity povinně a pouze kopírovat nutné stránky a nebo poskytnout sešit v pdf formátu.

3.4 Vhodné rozložení učebnice

Je velmi složité a časově náročné vytvořit vhodnou učebnici, kterou by se tvůrce zavděčil všem studentům i kantorům. Problém je hlavně odlišnost každého člověka, a tudíž nelze vytvořit takovou učebnici a učební materiály, které by vyhovovaly plošně všem. Zároveň

musí samozřejmě dodržovat nějaký školský plán, který by měl být více méně jednotný na všech školách. Učebnice se mohou v něčem lišit, ale tyto odlišnosti by měly být nepatrné, tak aby žáci, kteří přestupují, mohli pohodlně navázat na učivo v jiné škole. Bohužel na různých školách mají různé učebnice a ty obsahují různou látku nebo na různé téma kladou jiný důraz.

Nejdříve tedy estetický ráz knihy. Jistě musí být barevná, pracovní sešit naopak černobílý, aby byl levnější. V učebnici by měla být na konci shrnuta slovíčka v nové lekce a také nová gramatika. Ta by měla být vysvětlena stručně a logicky. Určitě by stálo za pokud uvést i myšlenkovou mapu, která by mohla pomoci některým starším studentům.

Gramatika by měla být podrobněji vysvětlena v každé lekci. Každá by měla být zaměřena na nové téma, avšak během roku není vhodné probírat více jak 5 témat. Zbytek lekcí by bylo vhodné využít k opakování, nebo drobnému rozšíření dosavadních znalostí. Určitě by bylo vhodné v rámci gramatiky vysvětlit i pro „chytré hlavičky“ různé výjimky.

Konkrétním příkladem může být například při výuce present simple and continuous slovíčko *always*. Vždy se dětem říká, že je to jedno z typických slovíček pro present simple. Avšak nikdo jim už neprozradí, co vyjádří, pokud se spletou a slovíčko *always* použijí v present continuous. Tím totiž vyjádří, že je daná aktivita obtěžuje, že je dotyčný svou opakovanou akcí štvě. Může poté dojít k trapným situacím a nechtěným urážkám.

Dále je také vhodné zmínit i další časy, které se v souvislosti s daným tématem budou v budoucnosti učit. Je jistě pro děti lepší uvádět příklad v porovnání. Vždy je ale upozornit, že je to pouze pro zajímavost, a že k tématu se vrátí za několik týdnů nebo let. Učitel se tak vyhne nečekaným otázkám od bystrých studentů, ale také tomu, že za ním poté žáci přijdou s tím, že jim při výuce sdělil nesprávné informace a že požadují vysvětlení, jak je možné, že pan učitel udělal chybu. Jak je ale uvedeno výše, tato látka „navíc“ by měla být nějak označena v učebnici a rozhodně by neměla být zkoušena! Učitel může navrhnout dobrovolníkům cvičení na procvičení, a to v rámci domácí přípravy nebo kroužku ve škole.

Důležitá jsou dále i slovíčka. Ta by měla být vypsána vždy někde u lekce. Zároveň je jistě dobré zmínit slovíčka i v textu. Já jsem osobně zastáncem toho, aby slovíčka byla v pomocném slovníčku nebo někde vzadu učebnice. Aby děti musely slovíčka hledat, musely se snažit, namáhaly se. Aby jim nebyla prostě nabídnuta v rámci textu. Při hledání slovíček si totiž musejí přečíst i ostatní slovíčka, čímž si je opakují a zapamatují. Slovíčka by měla odpovídat článkům. Na druhou stranu by měla být využita hlavně slovíčka užitečná. Je až k neuvěření, že se děti v třetí lekci učí, jak se řekne cedník, a neumí ani zmrzlinu. Co potřebuje

dítě na dovolené? Zmrzlinu nebo cedník? Slovíčka by měla být zaměřena na určité téma lekce. Samozřejmě postupně jsou témata vyčerpána a pro čtení musí být využito stále více nových slovíček. Postupně tedy budou slovíčka specifičtější a méně obecná a nutná, ale to až časem. Velmi často k tomu dojde až na střední škole, kdy již by měly být učebnice i odborné a orientovat se na slovíčka z praxe.

Pro děti by jistě nebylo od věci udělat slovníček animovaný nebo kreslený. Mohly by například některé obrázky i sami vybarvovat. Dokázaly by si vše lépe vybavit, připomenout, zapamatovat. Určitě to není špatný nápad i pro starší žáky, jelikož i mnoho dospělých studentů preferuje kreslené slovníčky.

Další je čtení. Mnoho knih nejdříve na začátku lekce uvádí nějaký článek. Velmi často vypráví příběh o mladistvých, který se prolíná celou knihou i pracovním sešitem. Problém ale je, že velmi často je příběh pro děti trapný a pubertální. Samozřejmě, že tomu tak ve skutečnosti být nemusí, ale pro pubertální studenty je trapné skoro vše. Vhodné je tedy zvolit nějaké čtení z novin plné zajímavostí. Další možností je nějaký kreslený komiks, který nebude mít rádoby vtípnou pointu. Nebylo by špatné využít kreslených populárních postaviček jako Simpsonovi nebo South Spark. Zde by se však muselo jistě řešit nějaké právní povolení. Jako inspirace by bylo vhodné využít články z jazykových zkoušek nebo z maturitních zkoušek. Samozřejmě v mnohem jednodušší verzi.

Bylo by jistě vhodné aktualizovat články dle aktuálního dění a situace. Avšak je samozřejmě nemožné vydávat kvůli novým článkům učebnice každý rok nové. Proto by bylo například řešením poskytnout k některým kapitolám online cvičení. Například by byla v učebnici volná stránka ne vlepení nebo vložení tištěného textu z internetu, kde je aktualizace mnohem jednodušší.

Na tématech aktuálních článků by se mohli podílet i studenti. Mohli by je navrhovat, hlasovat o nich. Žáci by si připadali důležití, byli by snad poté s knihou spokojenější, kdyby se podíleli na její tvorbě. Pokud by vznikla zpětná vazba a vzájemná komunikace mezi žáky a vydavatelstvem, jistě by bylo vhodné toho využít. Žáci by mohli přinášet nové nápady, navrhovat změny, přizpůsobit si knihu více sami na sebe. Právě díky volným stránkám v učebnici a možnosti využívání aktuálního materiálu online by se mohly učebnice modernizovat, zlevnit, ztenčit a být více užitečné a populární mezi dětmi.

V rámci učebnice by neměla chybět ani poslechová cvičení. Ta by měla odpovídat jazykové úrovni. Mnohokrát cvičení nejsou v dobré kvalitě, je to například simulace

záznamníku, nebo mluví anglicky cizinec s přízvukem. To vše komplikuje poslech, je to pro studenty nepříjemné a ztrácí motivaci i sebedůvěru ale i chuť dále studovat. Často se v textu ztratí a poté poslech vzdají. Dále je jistě nevhodné snažit se studenty zmást a nachytat. Odpovědi by měly být jednoznačné, špatné vyloučené několika argumenty, ne pouze zmínit, že nakonec tomu tak nebude. Text by měl jistě popořadě odpovídat otázkám. Velký problém je také, že děti CD často ztrácí a také již často nemají doma počítač, kde se dá CD přehrát. Tudíž by měly být všechny poslechy dostupné online.

Hodně důležitá jsou i cvičení na konverzaci. Velmi často jsou tato cvičení také nezajímavá pro dnešní děti. Témata konverzací by měla mít jistě návaznost a na slovní zásobu dané lekce, ale také na aktuální situace a události. Určitě by mohli být připravena i cvičení do skupinky, nejen do dvojic. U skupinek však může nastat problém, že se navzájem neshodnou nebo se nebudou mít rádi a nebudou chtít navzájem komunikovat. Také hrozí, že se žáci začnou bavit mezi sebou, a to ne anglicky. Témata by také neměla být moc složitá pro žáky. Určitě by bylo možné jim k některým diskuzím i nabídnout různé možnosti, aby nemusely vymýšlet vlastní postoje. Jistě je lepší, pokud se učí i vyjádření vlastního názoru, učí se samostatnému přemýšlení, vytváří vlastní závěry. Avšak některá témata jsou pro ně nezajímavá, nevědí nic o předmětu diskuze. I když by se toto stávat nemělo, jelikož by všechna témata měla odpovídat probírané látce a aktuální situaci.

Další typ jsou rozhovory, kde se například budou bavit o tom, co si objednájí, kam pojedou, co koupí za dárek. Tyto rozhovory již nepotřebují nutně žádné nápovědy, ale jistě je vhodné inspirovat děti a žáci pomocí obrázků. Podobné cvičení je i součástí ústní maturitní zkoušky. Je to jistě i vhodná příprava na život. Každý den je člověk v situaci, kdy musí komunikovat s lidmi o jídle, nakupování, cestování i různých jiných aktivitách. Zde je nutné zaměřit se především na skladbu otázek, aby byly správně vytvořené, slovíčka měla to správné pořadí. Dále také je potřeba se zaměřit na to, aby odpovědi odpovídali otázkám. To znamená, aby nejen odpovídali logicky na to, co se jich ptají, ale také aby odpovídali ve správném čase. Pokud jde o anglický jazyk, vždy nám vlastně mluví, který otázku pokládá, napoví, jak máme odpovědět. Jednoduše ve stejném čase. Sice je často možné domluvit se i bez gramatiky, ale občas může dojít ke komplikacím v porozumění a může to protáhnout konverzaci.

Co se týče cvičení, měla by být velmi různá, ale zároveň fungovat na jednom principu, aby se v nich žáci jednoduše vyznali a věděli, jak cvičení fungují. Na slovíčka jsou oblíbené například křížovky. Nejvíce procvičí porozumění a jazyk křížovky, které fungují na principu

doplňování neznámého slovíčka do textu. Jistě je vhodné v křížovce naznačit i předem nějaká slovíčka, aby se necítili studenti beznadějně. Druhý typ křížovky je samozřejmě poznávání obrázků. Posledním typem je „hádanka“, což známe z typických českých křížovek. Všechny tyto typy cvičení se mohou použít i jen v prostém cvičení, tedy nemusí se slova doplňovat do křížovky, ale do řádků. Další hrou je osmisměrka, kde by však mělo být jasně řečeno, jaká slova hledat a také jakými směry se dá jít.

Co se týče gramatických cvičení, vždy by měl být nejdříve ukázán minimálně jeden příklad, jak cvičení vyplňovat. Pro cvičení by mělo být potřeba nejen znát gramatiku, ale také pochopit smysl věty, smysl textu. Velmi často jsou cvičení vystavěna na tom, že se používá neustále stejná věta, která se pouze obměňuje na různá slovesa. Potom toho žáci využívají a pouze obměňují jednu větu dle vzoru a sami aktivně nic nevytváří. Jistě by bylo vhodné zavést i cvičení na psaní, kde musí sami použít svoji fantazii. Může být například úkol popsat svými slovy scénu nebo obrázek v určitém čase nebo za použití určitého jevu minimálně několikrát.

Určitě nejsou pro začátečníky a tedy i pro děti na druhém stupni základní školy vhodná cvičení složitá, která se využívají při zkouškách Cambridge. Je tím myšleno například „gap fill“, tedy vyplnit políčko bez jakékoli nápovědy.

Vhodná jsou cvičení, kde je delší text, který má vynechaná políčka. Ta se vyplňují nápovědami ze 4 možností. Tudíž je pro studenta důležité pochopit danou větu, aby poznal, co se tam hodí doplnit. Dále je však také nutné znát určité gramatické skutečnosti.

Rozvíjet znalosti i fantazii mohou cvičení, která sestávají z velmi krátkého textu, například reklamy, letáků nebo nápisů a značek. Poté student musí tento obrázek vysvětlit svými vlastními slovy. Opět tato cvičení mohou prověřit určité gramatické jevy, ale i porozumění textu.

Učebnice by mohla být laděna i tematicky podle ročního období. Avšak speciální lekce, tedy lekce s různými svátky, by měly být probírány v daný čas, tedy bude někdy nutné něco přeskočit. Proto by tyto lekce měli řešit gramatiku, která nenavazuje na předchozí gramatiku.

V závěru je vhodné zopakovat, že je důležité nejen novou látku probírat, ale také opakovat. Velmi často se stává, že se děti několik měsíců učí minulý čas. To se dá pochopit, protože trvá velmi dlouho naučit se všechna nepravidelná slovesa. Avšak je důležité opakovat i časy přítomné a budoucí, aby děti nebyly zmatené a dokázaly rozeznávat, jaký čas použít. To samé poté platí po probrání minulého času, aby děti nezapomněly pracně naučená nepravidelná

slovesa. Opakování může být jak zařazeno do textu učebnice, tak i mohou být využita cvičení mimo učebnici. Je možné cvičení přidat i mimo materiálů učebnice, pokud tato učebnice není aktualizována, jak bylo navrženo výše.

Závěr

Tato práce se nejdříve zabývá literární rešerší, kde je vysvětleno, co to znamená výuková metoda a všeobecně didaktika. Je tam popsáno teoreticky, jak by mohla výuka probíhat. Popisuje různé přístupy učitelů a různé reakce žáků. Zdůrazňuje, že by nejdříve měl poznat své žáky a přizpůsobit jim výuku i výukové materiály. Jsou zde různé návrhy, jak může výuka probíhat, jaké aktivity mohou být využity a nakombinovány, aby se co nejvýše zvýšila efektivita výuky.

Následující kapitola se věnuje výzkumu, který byl proveden na ZŠ v Chlumci nad Cidlinou. Výzkum byl zaměřen na porovnání dvou učitelů, kteří mají naprosto odlišné přístupy k výuce. Oblíbenější mezi žáky byl učitel, který využívá nejen učebnice, a tudíž se drží školních osnov, ale zároveň podporu tvořivost žáků a poskytuje jim i vedlejší doplňkové materiály. Tento učitel se dle testu ukázal i jako efektivnější ve výuce. Součástí výzkumu byl i test na znalost anglického jazyka a především na jeho praktické využití, kdy vyšli mnohem lépe žáci tohoto učitele, než učitele, který vyznával typický přístup k výuce, tedy učení dle učebnice a většinu nazpaměť.

Z tohoto výzkumu tedy vyplynulo, že nejen jsou učitelé s více interaktivním a moderním přístupem k výuce oblíbenější, ale jejich výuka je i efektivnější. Děti jsou lépe připraveni pro praktické využití jazyka při denním životě. Z mého pohledu je to jistě při výuce anglického jazyka klíčové, protože jazyk se stává při aktuální globalizaci ještě více důležitý než kdy předtím. Bohužel této učitelce nijak nepomáhá učebnice, která je v dané základní škole využívána. Proto je nucena využívat vlastní materiály a nemůže naplno během běžné výuky využít všech možných pomůcek.

Poznatky z literatury i výzkumu byly dále využity ve stěžejní třetí kapitole. V této kapitole byl navržen ideální přístup učitele, vhodné rozložení hodiny a nejlepší možné materiály. Přístup učitele by měl být otevřený a měl by se co nejvíce přiblížit žákům. Na druhou stranu však musí neustále dávat dostatečně najevo, že on je autorita. Měl by veškeré aktivity řídit, vyznat se v jejich průběhu. Nemělo by se stát, že se mu vymkne z ruky hodina, tedy nejen chování žáků, ale i průběh celé hodiny. Učitelovým úkolem je zaměřit se na dosažení cíle hodiny a aktivizovat žáky a poskytnout jim co nejvíce přirozenější a nejrychlejší přístup k informacím.

Učitel může při hodině využít spousty aktivizujících metod výuky. Může samozřejmě pouze vést svůj výklad, ale to je pro získání, a hlavně udržení pozornosti velmi náročné pro děti. Nejlepší je aktivity střídat. Musí je však přizpůsobit věku a postoji žáků. V některých třídách jsou žáci otevření například diskuzím, jinde rádi prezentují a jiné třídy jsou spíše herní. Nejdříve je tedy nutné, aby učitel poznal své meze a přednosti a následně i celou třídu. Až poté může plánovat hodinu tak, aby co nejvíce vyhovovala oběma stranám a děti si odnesly co nejvíce. V moderním světě je jistě nejlepší formou výuky diskuze, při které se děti učí i jak vystupovat a slušně prosazovat svůj názor. Nejvíce oblíbené jsou mezi dětmi hry, ale ty jsou časově náročné na přípravu, a hlavně jsou složité na organizaci. Hry se také mohou využít pouze do určitého věku, který se stále snižuje, jelikož děti dospívají, nebo se alespoň dospělí cítí, mnohem dříve. Pro starší děti již záleží na jejich charakterech, zda se jim forma her zalíbí. Dalšími možnostmi je samozřejmě využít spoustu interaktivních materiálů a pomůcek.

Průběh hodiny by měl být předem dán. Měl by být realistický a učitel nesmí zapomenout i na úřední povinnosti. Měl by také vždy na závěr hodiny provést určité shrnutí. Dále by měl naplánovat aktivity rovnoměrně, aby děti měly čas na zaznamenání poznámek, ale zároveň aby byl čas i na projev jejich osobnosti, aby se každý mohl zapojit a vyjádřit svůj názor.

S organizací hodiny souvisí i výběr materiálů, které budou v rámci hodiny využívány. Nejtypičtější jsou samozřejmě v mnoha případech učebnice, pracovní sešity a sešity žáků. K tomu neodmyslitelně patří tabule, na kterou učitel zapisuje důležité informace. Avšak tyto pomůcky a materiály stále více ztrácí mezi žáky v moderním světě oblibu. Nejen že jsou učebnice často zastaralé, jelikož není možné je aktualizovat a kupovat každý rok nově. Navíc jsou také těžké a dětem se nechtějí nosit. Na druhou stranu slouží k orientaci ve výuce, nemocní a nepřítomní žáci vědí, čeho se mohou držet, dle čeho se učit doma v době nepřítomnosti. Znájí strukturu celého roku.

Učitelé však mohou využít i různých pomůcek. Začíná se u běžných výstavních kousků. Například exempláře zvířat, květin, hornin, dále ukázková tělesa na matematiku, herbáře. Pro první stupeň je někdy potřeba vysvětlovat i nám běžně známé pojmy, které si také děti lépe zapamatují, pokud mají fyzický příklad na očích. Mezi pomůcky mohou patřit i různé kartičky a pexesa, která mohou při výuce využívat. Děti nemusí tolik psát a neprotestují, že je bolí ruce.

Jistě je vhodné látku promítat pomocí dataprojektoru nebo počítače na zdi. Je to lepší pro učitele i žáky. Prezentace je zábavnější, dají se do ní vložit obrázky. Děti jasně vidí, co si mají zapsat. Navíc je také písmo upravenější a lépe čitelné než na tabuli. Učitel ušetří čas na

psaní a může ho věnovat například zodpovídání dotazů. Stejně tak mohou prezentace připravit i žáci a vyzkoušet si tak nejen třídit informace, ale hlavně vystupovat na veřejnosti.

Co se týče interaktivní tabule, existuje spousta cvičení, která mohou být na této tabuli využita. Nyní postupně již každá učebnice má i své online stránky, kde nabízí online cvičení. Pokud ne, má alespoň pedagogický sbor k dispozici určité DVD s různými cvičeními a doplňkovými materiály. Užití počítače při hodině začíná být čím dál tím více důležité, jelikož počítače se stávají nedílnou součástí našich životů. Je proto nutné s nimi umět zacházet. Určitě by na něm neměly děti trávit více času, než je nutné, ale jistě neuškodí ho občas použít v hodině, čímž dostane student i přípravu a průpravu do budoucího života a práce.

Vhodné pro zpestření hodiny a pro rozšíření znalostí je i využití různých pracovních listů. Je však potřeba, aby si děti měly kam listy schovávat, aby nedošlo ke zbytečnému plýtvání papíru. Výhodou těchto pracovních listů je především prohloubení látky, možnost více různých cvičení, ale také možnost procvičit danou látku dle potřeby. Pokud nějaká látka není třídou pochopena, mohou učitelé rozdat další pracovní listy, kde si mohou žáci látku více procvičit. Mohou sloužit také jako práce navíc pro rychlé žáky. Rovněž mohou být nabídnuty domů pro domácí procvičení. Po období covidové pandemie je mnoho různých materiálů dostupných online, učitelé je navzájem sdílejí. Je tedy možnost využít těchto připravených materiálů, nebo je třeba obměnit a přizpůsobit vlastní látce.

V poslední části práce byla nakonec navržena ideální učebnice, která by vyhovovala učitelům a žákům. Měla by co nejvíce usnadnit práci učitelům, jelikož by již byla rozvržena tak, aby během hodiny byly vystřídány různé aktivity. Také gramatika a slovíčka by byla uspořádána tak, aby žáci již nemuseli klást další otázky. Jedná se o propojenost jednotlivých témat tak, aby sice nebyli žáci zahlcováni informacemi, ale na druhou stranu, aby dostali všechny nutné informace ke snadnějšímu pochopení látky i v budoucnosti. Slovíčka by měla být volena vhodně, tak aby měla i praktická využití. V tomto ohledu je jistě důležité zmínit i opakování slovíček i gramatiky po několika lekcích. Aby se děti zbytečně neučili jeden čas a mezitím zapomenou jiný.

Důležité je, aby učebnice nabízela zajímavé články. Měla by být aktualizována online. Je jistě nemožné každoročně upravovat texty, ale pokud některé texty budou odpovídat textům na internetu, může je učitel vytisknout a žáci je do učebnice vlepí. Stejně tak mohou být upravitelná i témata poslechů a diskuzí.

U poslechů je klíčové, aby byl zřetelný. Děti mají často z této části strach, špatně rozumí. Je nevhodné zvolit mluvčí s výrazným přízvukem a nebo hovory po telefonu, které jsou rušivé.

Diskuze by měly nabízet i možná témata nebo cíle a stanoviska. Jistě jsou nejlepší diskuze z každodenního života, které však nemusí sedět dětem, které nemají dostatečnou fantazii. Pro ty mohly sloužit právě zmíněné nápovědy toho, o čem se bavít.

Cvičení by měla hodně podporovat tvorbu vět a porozumění textu. Často děti pouze kopírují příklad a mění různě slova a slovesa. Vhodná jsou cvičení na doplnění gramatického jevu do textu z výběru. Na druhou stranu jsou velmi složitá cvičení, která nenabízí žádný výběr. Ty jistě nejsou na základní školu vhodná, protože jsou složitá a děti mohou od učební odradit, snížit jim sebevědomí.

Co se týče cvičení na slovíčka, jistě jsou nejoblíbenější formou procvičení křížovky, osmisměrky a další hry. I zde by však bylo vhodné nepoužívat obrázky, ale například slova doplňovat do vět.

Celkově by měla výuka probíhat tak, aby učení bavilo žáky i učitele. Aktivizující metody jsou sice náročné na promyšlení, přípravu i provedení, ale pokud se sejde dobrý učitel a dobrý třídní kolektiv, mohou si žáci bez práce odnést maximum informací, a ještě zkušenosti potřebné do života. Postupně jak se vyvíjí technologie, kultura i chování mládeže, musí se tomu přizpůsobovat i učitelé, průběh hodiny ale i materiály. Avšak v globalizovaném světě je nutné především to, aby se žák dokázal orientovat, prosadit se, orientovat se. A právě k tomu nejlépe poslouží aktivizující metody, které uvažují především s aktivním zapojením žáků do výuky. To dokázal i provedený výzkum. Aktivizujícím metodám musí být přizpůsobeny i materiály, které prozatím nejsou dokonalé. Tudíž pokud chce učitel opravdu hodinu vést tak, jak moderní svět vyžaduje, bude muset využívat vlastních materiálů a doplňovat učebnice o interaktivní cvičení online i pracovní listy.

Zdroje

1. BELZ, H. – SIEGRIST, M. Klíčové kompetence a jejich rozvíjení. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-479-6.
2. ČERVENKOVÁ, I. VÝUKOVÉ METODY A ORGANIZACE VYUČOVÁNÍ. [Online]
2013. <http://projekty.osu.cz/svp/opory/pdf-cervenkova-vyukove-metody-a-organizace-vyučovani.pdf>. ISBN 978-80-7464-238-8
3. MAŇÁK, J. a kol. Alternativní metody a postupy. Brno: PedF MU, 1997. ISBN 80-210-1549-7.
4. MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. Výukové metody. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-731-5039-5.
5. PRŮCHA, J. Moderní pedagogika. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-047-X
6. RŮŽIČKA, M. Aktivizační metody ve výuce: BAKALÁŘSKÁ PRÁCE. [Online]
2011.
https://is.muni.cz/th/68430/pedf_b/bakalarska_prace.pdf
7. SKALKOVÁ, J. Obecná didaktika. Praha: ISV nakladatelství, 1999. ISBN 80-85866-33-1.
8. SKALKOVÁ, J. Za novou kvalitu vyučování. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-85931-11.
9. SYROVÁTKA, J., VACEK, J. Kapitoly z didaktiky technických vyučovacích předmětů.
Liberec: Vysoká škola strojní a textilní v Liberci, 1993. ISBN 80-7083-073.
10. VALENTA, J. Dramatická výchova a sociálně psychologický výcvik. Praha: ISV nakladatelství, 1999. ISBN 80-85866-40-4.
11. ZORMANOVÁ, L. Výukové metody v pedagogice. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4100-0.